PRAVNA REGULACIJA POLAGANJA PREKOGRANIČNIH PODMORSKIH KABELA I CJEVOVODA U REPUBLICI HRVATSKOJ U ODNOSU NA ODREDBE KONVENCIJE UJEDINJENIH NARODA O PRAVU MORA IZ 1982.

Naslovni doc. dr. sc. IVICA KINDER*

UDK 341.225.5
341.24:621.315.28(497.5)
DOI 10.21857/90836cveqy
Prethodno znanstveno priopćenje
Primljeno: 13. veljače 2025.
Prihvaćeno za tisak: 16. travnja 2025.

Povodom planova za polaganje prekograničnih komunikacijskih i energetskih kabela te vizija o iskorištavanju obnovljivih izvora energije koje uključuju korištenje podmorske infrastrukture u dijelovima Jadranskog mora izvan suvereniteta obalnih država, svrha ovoga istraživanja jest provjeriti usklađenost propisa Republike Hrvatske o podmorskim kabelima i cjevovodima s odredbama Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. Cilj je utvrditi eventualne pravne praznine i proturječja u hrvatskim propisima, analizirati ih te iznijeti vlastita promišljanja o njihovu otklanjanju radi postizanja optimalnog normativnog okvira sa stajališta međunarodnog prava u vezi s morskim pojasevima u kojima Republika Hrvatska ima suverena prava. Polazeći od toga, autor analizira odnosne odredbe Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. i mišljenja pravnih pisaca uspoređujući pritom pravne režime cjevovoda i kabela. Autor ujedno razmatra pravni režim epikontinentalnog pojasa u korelaciji s proglašenjem isključivog gospodarskog pojasa Republike Hrvatske iz 2021. Osim vlastitih promišljanja autor se služi dosadašnjim istraživanjima hrvatskih pravnih stručnjaka te nadopunjuje njihove preporuke za poboljšanje hrvatskih propisa pri analizi odredaba Pomorskog zakonika i hrvatskih podzakonskih propisa o podmorskim kabelima i cjevovodima. Povrh toga, kroz vlastitu analizu sadržaja radnji koje prethode polaganju podmorskih kabela i cjevovoda, a osobito premjeravanja radi određivanja pravca polaganja, dolazi do zaključka kako Republika Hrvatska još uvijek nije propisala obvezu davanja odobrenja za bušenja u svojem epikontinentalnom pojasu pa predlaže odgovarajuću dopunu Pomorskog zakonika i podzakonskih propisa. Nakon izlaganja i sinteze autor zaključuje kako je suradnju s drugim državama, kao nositeljima prava i obveza

* Naslovni doc. dr. sc. Ivica Kinder, Sveučilište obrane i sigurnosti »Dr. Franjo Tuđman«, Ilica 256 b, 10000 Zagreb, e-adresa: ivica.kinder@sois-ft.hr.

iz Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982., u obostranom interesu, u praksi, produktivno nadopunjavati partnerskim odnosom s investitorima, odnosno vlasnicima te operaterima podmorskih kabela i cjevovoda.

Ključne riječi: *podmorski kabeli; podmorski cjevovodi; epikontinentalni pojas; isključivi gospodarski pojas; bušenje; morski okoliš.*

1. UVOD

Golema gospodarska važnost podmorskih kabela i cjevovoda odavno je prepoznata na globalnoj razini, osobito u području energetike i telekomunikacija. Brojne obalne i neobalne države dionici su koji imaju koristi od takve, nerijetko prekogranične i prekomorske infrastrukture. Republika Hrvatska (u nastavku: RH) obalna je država i korisnik, pa s obiju osnova mora posvetiti dužnu pažnju pripadajućem normativnom uređenju. O tome je već u RH napisano nekoliko znanstvenih i stručnih radova s vrlo korisnim preporukama. Uz osvrt na te preporuke, svrha ovoga rada jest pružiti dodatna izvorna promišljanja i preporuke autora ususret planiranim projektima polaganja prekograničnih energetskih i telekomunikacijskih kabela u Jadranskom moru. Cilj je pridonijeti zaštiti nacionalnih interesa RH u sklopu njezinih međunarodnopravnih obveza u morskim pojasevima pod njezinim suverenitetom te u epikontinentalnom pojasu (u nastavku: EP) i isključivom gospodarskom pojasu (u nastavku: IGP) gdje RH ima određena suverena prava i jurisdikciju.

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. (engl. *United Nations Convention on the Law of the Sea*, u nastavku: UNCLOS) govori o polaganju podmorskih kabela i cjevovoda kao jednoj od temeljnih sloboda mora. Za razliku od otvorenog mora, obalna je država nositelj suverenih prava u EP-u i IGP-u koja su priznata UNCLOS-om. Stoga planiranje, priprema i provedba projekata polaganja podmorskih kabela i cjevovoda, njihova eksploatacija, održavanje, zaštita i eventualno uklanjanje, u tim se područjima moraju provoditi uz poštovanje suverenih prava obalne države. To znači da vlasnici i operateri takve infrastrukture moraju surađivati s nadležnim tijelima te države. Suverena prava obalne države u IGP-u u vezi s morskim dnom i podzemljem ostvaruju se u skladu s odredbama UNCLOS-a o EP-u (članak 56. UNCLOS-a), pa je važno razmotriti kako pojedina suverena prava i međunarodnopravne obveze obalne države u IGP-u utječu na slobodu drugih država kada je riječ o polaganju podmorskih kabela i cjevovoda na njezinom EP-u. Naime, Ibler ističe kako su države redovito zainteresirane za tuđi IGP.[1]

[1] Ibler, V., Što dokazuju nacionalna zakonodavstva o međunarodnopravnom institutu

Međutim, unatoč određenim slobodama i pravima druge države ondje nemaju ravnopravan položaj s obalnom državom kao nositeljem suverenih prava.[2] Obalna država »ne može ometati polaganje ili održavanje« podmorskih kabela i cjevovoda u svojem EP-u, odnosno IGP-u, no UNCLOS tu slobodu mora sučeljava s »razumnim mjerama za istraživanje epikontinentalnog pojasa, iskorištavanje njegovih prirodnih bogatstava i sprečavanja, smanjivanja i nadziranja onečišćenja iz cjevovoda« na koje ima pravo obalna država (članak 58. i 79. UNCLOS-a). Obalna država trebala bi najbolje poznavati stanje u svojem EP-u i IGP-u pa bi drugi subjekti trebali težiti konzultacijama i suradnji s njom već u fazi promišljanja projekata. Osim obalnih i neobalnih država, kao nositeljima sloboda, prava i obveza, u prekograničnim projektima pojavljuju se poslovni subjekti te trgovački i javni brodovi iz raznih država. Trenutačno ne postoje specijalizirane međunarodne organizacije, ali postoje nevladine organizacije koje se bave podmorskim kabelima.[3]

Zbog pravne sigurnosti poželjan je što precizniji pravni okvir i potpunija usklađenost unutarnjih prava država, napose obalnih s međunarodnim pravom. Među istaknutim hrvatskim međunarodnim pravnicima posebno se ističe Ibler koji je naglašavao podjednaku važnost međunarodnog prava i unutarnjeg pravnog poretka za interese RH.[4] U razmatranju predmetne materije važno je poznavati sadržaj aktivnosti u pripremi, polaganju i eksploataciji podmorske infrastrukture, uključujući njezinu zaštitu, ali i razumjeti specifične razlike u pravnom položaju podmorskih kabela i cjevovoda. Naime, države stranke UNCLOS-a ponekad različito tumače pojedine odredbe o važnim praktičnim pitanjima, na primjer o premjeravanju (engl. *survey*) za potrebe određivanja pravca za polaganje, od čega, po prirodi stvari, i započinju takvi projekti. U praksi neke obalne države nastoje takva premjeravanja poistovjećivati sa znanstvenim istraživanjima na moru (engl. *marine scientific research*), što bi impliciralo obvezu pribavljanja suglasnosti obalne države za provedbu.

---

isključiva gospodarska zona?, Ibler, V. (ur.), *Koliko vrijedi međunarodno pravo*, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija RH, Zagreb, 2006., str. 400.

2 Ibler, V., Pravo Republike Hrvatske da proglasi svoj isključivi gospodarski pojas, Ibler, V. (ur.), *Koliko vrijedi međunarodno pravo*, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija RH, Zagreb, 2006., str. 437.

3 International Law Association, Submarine Cables and Pipelines under International Law, Interim Report 2020, str. 3, https://www.ila-hq.org/en_GB/committees/submarine-cables-and-pipelines-under-international-law (pristup 21. rujna 2024.).

4 Ibler, V., *Međunarodno pravo mora i Hrvatska*, Barbat, Zagreb, 2001., str. 559.

S obzirom na razvedenost obale RH za pretpostaviti je kako se na dnu Jadranskog mora u različitim morskim pojasevima već nalaze mnogobrojni podmorski kabeli i cjevovodi radi komunikacije i opskrbe električnom energijom, opskrbe vodom, naftom, plinom i dr.[5] Uzimajući u obzir potrebe za kontinuiranim lokalnim, županijskim, nacionalnim, regionalnim i globalnim gospodarskim razvojem, očekuje se kako će se intenzivirati polaganje podmorskih kabela i cjevovoda u Jadranskom moru. Uzgred, u tijeku je razvoj novog međunarodnog podmorskog komunikacijskog kabelskog sustava preko Jadranskog mora koji bi trebao povezati Talijansku Republiku s jugoistočnom Europom.[6] Također, razmatra se projekt *Green Aegean Interconnector* za polaganje energetskog kabela koji bi od Grčke do južne Njemačke prolazio Jadranskim morem, a potom dalje kopnom preko Slovenije i Austrije.[7] Isto je tako moguće da će se početi ostvarivati vizije iskorištavanja obnovljivih izvora energije u IGP-u RH koje uključuju proizvodnju i prijenos električne energije i tekućih energenata, što implicira potrebu za kabelima i cjevovodima pod morem.[8] Primarno, zbog svojih gospodarskih interesa RH nipošto ne smije biti na marginama regionalnih i globalnih procesa korištenja i širenja podmorske kabelske, odnosno cjevovodne infrastrukture, nego bi u njima trebala imati aktivnu ulogu, uključujući normativno uređivanje.

[5] Rukavina, B., Kaznenopravna zaštita podmorskih kabela i cjevovoda u međunarodnim konvencijama i nacionalnom zakonodavstvu, *Pomorski zbornik*, god. 38 (2000.), br. 1, str. 198.

[6] Vidi https://www.tisparkle.com/media/press-release/sparkle-launches-greenmed-submarine-cable-adriatic-connect-italy-balkans-and (pristup 28. kolovoza 2024.). Vijest o tome objavilo je i Ministarstvo vanjskih poslova Talijanske Republike, što ukazuje na stratešku važnost toga projekta iz gospodarske i vanjskopolitičke perspektive. Više o tome vidi https://www.esteri.it/en/sala_stampa/archivionotizie/approfondimenti/2023/12/sparkle-al-via-greenmed-il-cavo-sottomarino-nelladriatico-che-colleghera-litalia-con-i-balcani-e-i-paesi-del-mediterraneo-centro-orientale/ (pristup 12. rujna 2024.).

[7] Vidi https://tyndp2024.entsoe.eu/projects-map (pristup 18. siječnja 2025.).

[8] O tome pobliže vidi Duić, N.; Krajačić, G.; Mikulčić, H.; Beljan, D.; Koren, Ž.; Legović, T.; Poljanec, Z.; Radun, B.; Bakšić Pavlović, N.; Jurišić, M.; Bertolino, M.; Leib, B.; Komušanac, I., Akcijski plan za obnovljive izvore energije na moru u Republici Hrvatskoj, Fakultet strojarstva i brodogradnje (FSB) Sveučilišta u Zagrebu, OIKON d.o.o. – Institut za primijenjenu ekologiju, Udruga »Pokret otoka«, Gospodarsko-interesno udruženje OIE Hrvatska, Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD), svibanj 2023., https://oie.hr/wp-content/uploads/2023/05/Akcijski-plan-za-obnovljive-izvore-web71.pdf (pristup 14. rujna 2024.).

2. POJAM I PRIRODA PODMORSKIH KABELA I CJEVOVODA TE SADRŽAJ I PRAVNI STATUS PREMJERAVANJA ZA ODREĐIVANJE PRAVCA ZA POLAGANJE

UNCLOS i Pomorski zakonik (u nastavku: PZ) ne sadržavaju definicije podmorskih kabela i cjevovoda.[9] Uzgred, takve definicije nije bilo ni u Konvenciji o epikontinentskom pojasu iz 1958.[10] U RH definicije nalazimo tek u podzakonskom propisu donesenom na temelju članka 1023. PZ-a, odnosno u Pravilniku o uvjetima za izdavanje odobrenja za polaganje cjevovoda i održavanje podmorskih kabela i cjevovoda u epikontinentalnom pojasu Republike Hrvatske (u nastavku: Pravilnik o uvjetima).[11] Prema potonjem, »podmorski cjevovodi su cjevovodi položeni ispod morske površine koji su u svrhu istraživanja, iskorištavanja ili obavljanja gospodarske djelatnosti transporta plina, ugljikovodika ili vode, djelomično ili u potpunosti postavljeni na osloncima iznad morskog dna, položeni na morsko dno ili ukopani u morsko dno« (članak 2. stavak 2.).[12] Podmorski kabeli definirani su kao »telekomunikacijski ili energetski kabeli položeni ispod morske površine na morsko dno ili ukopani u morsko dno« (članak 2. stavak 3.).[13] Iz navedenog proizlazi da se razlika između cjevovoda i kabela, osim u namjeni, ogleda i u načinu povezivanja s morskim dnom, pri čemu su kabeli položeni na morsko dno ili ispod dna, dok cjevovodi mogu biti i na osloncima iznad morskog dna. Po prirodi stvari takvi oslonci moraju biti povezani s morskim dnom, odnosno pričvršćeni za njega, za što je neophodno poznavati sastav tla morskog dna, odnosno podzemlja.

Za analizu usklađenosti unutarnjih propisa RH s međunarodnopravnim okvirom, kojoj ćemo pristupiti u ovom radu, korisno je najprije razmotriti sadržaj i prirodu predmetne infrastrukture te sadržaj i nositelje radnji koje prethode polaganju. Iz citiranih je definicija vidljivo kako je riječ o složenim tehnički, a zacijelo i financijski zahtjevnim pothvatima, osobito ako se provode na većim dubinama podalje od obale i na geološki zahtjevnom morskom dnu. Radi adekvatne pripreme polaganju prethodi niz aktivnosti istraživačko-tehničkog, a ne

[9] Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982., *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 9/2000 i Pomorski zakonik, *Narodne novine*, br. 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015, 17/2019.

[10] Konvencija o epikontinentskom pojasu iz 1958., *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 12/1994.

[11] *Narodne novine*, br. 126/2007.

[12] *Ibid*.

[13] *Ibid*.

samo administrativno-pravnog i sličnog karaktera.[14] Uostalom, riječ je o infrastrukturi čija bi se eksploatacija, uz odgovarajuće održavanje i zaštitu, trebala odvijati desetljećima. Zato takvi projekti polaze od prikupljanja čitavog niza hidrografskih, maritimnih, geofizičkih, geoloških, meteoroloških, ekoloških i drugih znanstvenih i tehničkih podataka o morskom dnu i podmorju.[15] Novi se podaci obično prikupljaju s brodova, pomoću raznih uređaja, ronioca i u novije vrijeme autonomnih plovnih objekata, na primjer autonomnih ronilica i uporabe robotike. Tako Jurdana, Rukavina i Tominac Coslovich spominju brodove opremljene višezračnim sonarskim sustavima, sustavima za satelitsku navigaciju i dr., koji služe prepoznavanju kamenitog morskog dna, podrtina i potonulih stvari te podmorskih uređaja koje je potrebno izbjeći pri polaganju kabela itd.[16] U sklopu ponude usluga vezanih uz premjeravanja za potrebe određivanja pravca polaganja podmorskih kabela navodi se *»seabed sampling by corer or/and grab sampler(s)«*.[17] Pojam *»core sampling«* prevodimo kao prikupljanje uzoraka iz morskog podzemlja u obliku cilindričnog komada sedimenta koji se naziva uzorak jezgre, a *»grab sampling«* kao postupak kojim se uzorak izvlači iz fluidnog sustava za laboratorijsku analizu. Ovdje posebno ukazujemo na fizičko zadiranje u morsko dno u smislu grabljenja, kopanja ili bušenja radi uzorkovanja morskog dna i upotpunjavanja slike o konfiguraciji ciljanog prostora. Primarni je cilj određivanje pravca za polaganje (rute ili trase) kabela ili cjevovoda kroz izbjegavanje nepovoljnog sastava morskog dna i drugih nepovoljnih fizičkih uvjeta radi optimiziranja troškova polaganja, eksploatacije i održavanja. Do fizičkog zadiranja u morsko dno posljedično dolazi i pri prekopavanju dna, zatrpavanju i sl., za vrijeme, odnosno nakon fizičkog polaganja kabela, tj. cjevovoda.[18]

Preciznost rezultata navedenih radnji ovisi o primjeni međunarodno prihvaćenih standarda i raspoloživosti moderne opreme, poput dubinomjera,

[14] Jurdana, I.; Rukavina, B.; Tominac Coslovich, S., Legal Regime Regulating the Laying and Protection of Submarine Cables in the Republic of Croatia, *Scientific Journal of Maritime Research*, god. 35 (2021.), br. 1, str. 123.

[15] Za ilustraciju vidi https://ocean-eng.com/en/cable-route-survey-en/ (pristup 26. kolovoza 2024.). Slično navodi i International Law Association, Submarine Cables and Pipelines under International Law, [Second] Interim Report 2022, str. 5, https://www.ila-hq.org/en/documents/submarine-cables-and-pipelines-second-interim-report-ila-committee-final-may-2022-10 (pristup 21. rujna 2024.).

[16] Jurdana, I.; Rukavina, B.; Tominac Coslovich, S., Legal Regime…, *op. cit*., str. 124.

[17] Detaljniji podaci dostupni su na mrežnim stranicama tvrtke Ocean Engineering Corporation, https://oceanexplorer.noaa.gov/technology/sub-bottom-profiler/sub-bottom-profiler.html (pristup 12. rujna 2024.).

[18] *Ibid*.

bočnih sonara, profilera morskog dna, magnetometara i drugih uređaja koji djeluju na principu ultrazvuka i dr.[19] Standarde hidrografske izmjere i pravila tehnologije premjeravanja određuje Međunarodna hidrografska organizacija (engl. *International Hydrographic Organization – IHO*) koja ujedno preporučuje i izbor instrumentarija.[20] Tijekom planiranja pravca, a potom i u fazi provedbe polaganja osobito je važna oprema globalnog položajnog sustava (engl. *Global Positioning System – GPS*) te stabilnost broda polagača na moru. U vezi s tim, Santica govori o pramčanim i krmenim bočnim propelerima koji zajedno s redovnim brodskim pogonom omogućuju brodu zadržavanje u traženim koordinatama.[21] Preciznost u svim fazama planiranja i realizacije ovakvih projekata dodatno je važna ako obalna država u sklopu prostornog planiranja svojeg morskog prostora nastoji grupirati podmorsku infrastrukturu u određene koridore.[22] Tako su pri odabiru pravca za polaganje važni i podaci obalne države o lokacijama druge podmorske i površinske infrastrukture, uključujući već položene kabele i cjevovode, nepomične odobalne i plutajuće objekte te podaci o drugim gospodarskim djelatnostima na moru.

Jurdana, Rukavina i Tominac Coslovich ističu kako odabir pravca za polaganje podmorskih kabela (iako se autori bave kabelima, izrijekom ne spominju cjevovode) prvenstveno ovisi o poslovnim planovima vlasnika ili operatera s jedne strane i ispunjenju pravnih pretpostavki za pribavljanje dozvole za polaganje s druge strane.[23] Na temelju navedenog opisa radnji, u sklopu premjeravanja za određivanje pravca za polaganje te u realizaciji takvih projekata vidljiv je potencijal za određeni (manji ili veći i privremeni ili trajni) utjecaj na morski okoliš i morska staništa te neživa prirodna bogatstva. Studije utjecaja na okoliš mogle bi, u načelu, predstavljati koristan korektiv za poslovne planove investitora i operatera. Pritom valja biti svjestan kako takve studije same po sebi nisu niti mogu biti jamstvo potpunog očuvanja podmorskih resursa. Naime, nije moguće izbjeći određeni utjecaj na okoliš.[24] Ipak, ako bi postojao potencijal za prekomjernu štetu

[19] Za primjer najmodernijeg uređaja za profiliranje morskog dna tipa GeoPulse 2 tvrtke GeoAcoustic vidi https://www.geoacoustics.com/_files/ugd/7b395b_e621ef0704f94edc9e71cda5cc87d89f.pdf (pristup 10. rujna 2024.).

[20] Santica, I., Podmorske energetske kabelske trase, dugoročna vizija gospodarenja podmorjem i zaštita podmorskog okoliša, *Energija*, god. 54 (2005.), br. 5, str. 354.

[21] *Ibid*.

[22] *Ibid*.

[23] Jurdana, I.; Rukavina, B.; Tominac Coslovich, S., Legal Regime…, *op. cit*., str. 124.

[24] Vasilescu, V.-F.; Dinu, D., Installation of Submarine Cables and Pipes in Shallow Waters and Connecting Them to the Shore By the Method of Horizontal Directional Drilling, *E3S Web of Conferences*, god. 286 (2021.), br. 04007, str. 1.

za morski okoliš, odnosno staništa, smatramo kako bi to trebao biti važan razlog za korekciju izvorno poželjnog pravca za polaganje. Na temelju toga, o razlikama u međunarodnopravnom režimu polaganja podmorskih kabela i cjevovoda, u smislu manje restriktivnog režima polaganja podmorskih kabela, uključujući i odabir pravca polaganja, bit će više riječi u nastavku. Također će se razmatrati razlike između komunikacijskih i energetskih podmorskih kabela koje (još) ne razlučuju ni međunarodno pravo ni hrvatski pravni poredak.

Budući da do neprihvatljivog utjecaja na okoliš može doći i tijekom eksploatacije i održavanja podmorskog kabela ili cjevovoda te pri njihovu uklanjanju nakon amortizacije, iz perspektive obalne države važno je kontinuirano praćenje kritičnih pokazatelja o tome zbog poduzimanja mjera ublažavanja utjecaja na okoliš, kao i eventualnog utvrđivanja odgovornosti vlasnika ili operatera. Za razliku od država koje predmetne projekte poduzimaju zbog svojih nacionalnih interesa (poslovni subjekti to čine zbog ostvarivanja poslovne dobiti), ne može se pretpostavljati da će zaštita morskog okoliša obalne države uvijek zadobivati njihovu punu pažnju. Države moraju kontinuirano biti svjesne rizika nastanka štete pa i one trajne i nepopravljive, osobito kada je riječ o podmorskim cjevovodima za prijenos energenata.[25] Takvi cjevovodi mogu doživjeti tehnički kvar ili biti predmetom nenamjernog ili namjernog oštećivanja, a to može ozbiljno ugroziti morski okoliš, odnosno ekosustave. Mudrić smatra kako bi svaki projekt podmorskog cjevovoda trebao uključivati studiju utjecaja na prirodni okoliš i drugih potencijalnih opasnosti te pravila o odgovornosti.[26]

S druge strane, podmorski kabeli općenito imaju znatno manji utjecaj na ekosustav morskog dna.[27] Doduše, podmorski kabeli za prijenos električne energije mogu stvarati elektromagnetska polja i toplinu, no to se može ublažiti odgovarajućim zaštitnim omotačima i ukopavanjem kabela na određenu dubinu.[28] Prema Zakonu o zaštiti okoliša »onečišćavanje morskog okoliša znači čovjekovo izravno ili neizravno unošenje tvari ili energije u morski okoliš, koje uzrokuje ili može prouzročiti pogubne posljedice na uvjete života biljnog i životinjskog svijeta u moru i morskom podzemlju, odnosno općenito ugroziti uvjete života u moru i ugroziti ljudsko zdravlje, te može ometati pomorske djelatnosti, uključujući

[25] Jurdana, I.; Rukavina, B.; Tominac Coslovich, S., Legal Regime…, *op. cit*., str. 124.

[26] Mudrić, M., Rights of States Regarding Underwater Cables and Pipelines, *Australian Resources and Energy Law Journal*, god. 29 (2010.), br. 2, str. 240 i 253.

[27] Kaminski, T.; Szewczyk, R., The Coastal State Obligation Not to Impede the Laying or Maintenance of Submarine Pipelines on the Continental Shelf According to the United Nations Convention on the Law of the Sea, *Marine Policy*, god. 143 (2022.), br. 105086, str. 2.

[28] Duić, N. *et al*., Akcijski plan…, *op. cit*., str. 36.

ribolov i druge zakonite uporabe mora i podmorja, izazvati pogoršanje uporabne kakvoće morske vode i umanjenje privlačnosti morskog okoliša« (članak 4. stavak 1. točka 36.).[29] O tome je potrebno voditi računa kod energetskih podmorskih kabela, osobito visokonaponskih. Kada je riječ o podmorskim komunikacijskim kabelima, oni su nakon polaganja po svojoj prirodi gotovo neškodljivi za morski okoliš. Ipak i kod njih potrebno je voditi računa o netoksičnosti i stabilnosti omota u uvjetima slane vode, odnosno o sprječavanju njezina utjecaja na metalne dijelove koji se nalaze unutar omota, a obično su od bakra, čelika, cinka i sl.[30]

Prema UNCLOS-u, odobrenju obalne države podliježe određivanje pravca za polaganje podmorskih cjevovoda, ali ne i podmorskih kabela. Kada je riječ o provedbi premjeravanja radi određivanja pravca polaganja, za razliku od režima provedbe znanstvenih istraživanja na moru, u međunarodnopravnoj doktrini prevladava stajalište da suglasnost obalne države nije potrebna ni za podmorske cjevovode ni za podmorske kabele.[31] Smatra se kako su, pravno gledajući, takva premjeravanja zapravo dio slobode polaganja podmorskih kabela i cjevovoda, kao i njihovo održavanje i popravci.[32] NR Kina prednjači među državama koje ustraju u gledištu da i takva premjeravanja u IGP-u obalne države podliježu njezinu prethodnom odobrenju.[33] S druge strane, postoje države koje u praksi traže odobrenje obalne države za provedbu (hidrografskih) premjeravanja u njezinu IGP-u, na primjer Australija i Kanada.[34] Navedena odredba UNCLOS-a, kao i prevladavajuće gledište o pravnom režimu premjeravanja očigledno su bile ključne vodilje u oblikovanju hrvatskih propisa. Upravo stoga, na temelju navedene analize sadržaja tipičnih radnji u sklopu premjeravanja, odnosno polaganja podmorskih kabela i cjevovoda želimo pridonijeti preispitivanju postojećih hrvatskih propisa na tom polju.

---

29 *Narodne novine*, br. 80/2013, 153/2013, 78/2015, 12/2018, 118/2018.

30 Jurdana, I.; Rukavina, B.; Tominac Coslovich, S., Legal Regime…, *op. cit.*, str. 124.

31 Soons, A. H. A., *Marine Scientific Research and the Law of the Sea*, Kluwer, Deventer, 1982., str. 157.

32 Burnett, D. R.; Carter, L., *International Submarine Cables and Biodiversity of Areas Beyond National Jurisdiction: The Cloud Beneath the Sea*, Brill Publishers, Leiden, 2017., str. 20.

33 Roach, J. A.; Smith, R. W., *United States Responses to Excessive Maritime Claims*, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague, 1996., str. 448.

34 Bateman, S., Hydrographic Surveying in the EEZ: Differences and Overlaps with Marine Scientific Research, *Marine Policy*, god. 29 (2005.), br. 2, str. 170.

3. SUVERENA PRAVA RH U JADRANSKOM MORU

Osim unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora nad kojima imaju suverenitet RH i Talijanska Republika, kao države kojima pripada najveći dio Jadranskog mora, imaju i EP i IGP. EP im kao obalnim državama pripada *ipso facto*, a IGP su obje proglasile i međusobno razgraničile. Pozivom na UNCLOS i PZ (glava IV.), RH je svoj IGP proglasila 5. veljače 2021. godine, a Odluka Hrvatskog sabora o proglašenju isključivog gospodarskog pojasa Republike Hrvatske u Jadranskom moru (u nastavku: Odluka) stupila je na snagu 13. veljače 2021. godine.[35] Također, pozivom na UNCLOS Talijanska Republika predvidjela je uspostavu svojeg IGP-a Zakonom broj 91 donesenim 14. lipnja 2021. godine, a koji je na snagu stupio 8. srpnja 2021. godine.[36] Međutim, tim je Zakonom propisano kako je za samu uspostavu IGP-a još neophodan i poseban akt predsjednika Talijanske Republike.[37] Svrha toga akta jest precizirati geografske granice IGP-a i notificirati njegovu uspostavu drugim obalnim državama. Takav akt još uvijek nije donesen, što znači da Talijanska Republika još uvijek nije dovršila svoju unutarnju proceduru potrebnu za faktično stavljanje svojeg IGP-a u funkciju. Scovazzi tako ističe kako *de facto* još uvijek ne postoji talijanski IGP.[38]

Nakon što su RH i Talijanska Republika 24. svibnja 2022. godine sklopile Ugovor između Republike Hrvatske i Talijanske Republike o razgraničenju isključivih gospodarskih pojaseva (u nastavku: Ugovor), prema kojemu se granica poklapa s već utvrđenom granicom EP-ova, predsjednik Talijanske Republike donio je akt o ratifikaciji toga Ugovora 15. svibnja 2023. godine koji je u formi Zakona broj 62 stupio na snagu 6. lipnja 2023. godine.[39] Hrvatski sabor ratificirao je Ugovor 14. ožujka 2024. godine, a predsjednik RH proglasio je 18. ožujka 2024. godine Zakon o potvrđivanju Ugovora između Republike Hrvatske i Talijanske

[35] Odluka o proglašenju isključivog gospodarskog pojasa Republike Hrvatske u Jadranskom moru, *Narodne novine*, br. 10/2021.

[36] Legge 14 giugno 2021, n. 91, Istituzione di una zona economica esclusiva oltre il limite esterno del mare territoriale, *Gazzetta Ufficiale*, n. 148 del 23 giugno 2021, dostupno na https://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/2021/06/23/148/sg/pdf (pristup 9. travnja 2025.).

[37] *Ibid*.

[38] Scovazzi, T., The Italian Exclusive Economic Zone, *Questions of International Law,* Zoom-out 88, 2022., str. 48.

[39] Legge 15 maggio 2023, n. 62, Ratifica ed esecuzione dell'Accordo tra la Repubblica italiana e la Repubblica di Croazia sulla delimitazione delle zone economiche esclusive, *Gazzetta Ufficiale*, n. 129 del 5 giugno 2023, dostupno na https://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/2023/06/05/129/sg/pdf (pristup 9. travnja 2025.).

Republike o razgraničenju isključivih gospodarskih pojaseva.[40] Ugovor je stupio na snagu 15. travnja 2024. godine.[41] Na temelju prethodno navedenog zaključujemo kako postoji talijanski IGP u međunarodnopravnom pogledu, pri čemu valja izdvojiti pitanje njegove operacionalizacije u unutarnjem pravu Talijanske Republike. Stoga smatramo kako u Jadranskom moru između RH i Talijanske Republike nema više pojasa otvorenog mora. Posljedično, ostvarivanje slobode mora u vezi s polaganjem podmorskih kabela i cjevovoda, odnosno s time povezanih međunarodnopravno dopuštenih uporaba mora, prekogranično se može odvijati jedino u sklopu njihovih EP-ova, odnosno IGP-ova. Budući da je EP u naravi morsko dno i njegovo podzemlje, a IGP obuhvaća morsko dno, podzemlje, stup morske vode, površinu mora te zračni prostor iznad njih, proglašenjem IGP-ova koji su proglasile RH i Talijanska Republika zapravo je došlo do asimiliranja njihovih EP-ova o čemu je svojedobno pisao Degan.[42] Govoreći općenito o sličnostima i razlikama između EP-a i IGP-a, Rudolf je smatrao kako bi bilo bolje umjesto ta dva pojasa »izgraditi jedan jedinstveni, jasno definiran i cjelovito normiran institut«.[43]

Kao obalna država RH nad svojim EP-om ostvaruje suverena prava radi istraživanja i iskorištavanja njegovih prirodnih bogatstava. Također, RH ondje ima prava i jurisdikciju u vezi s umjetnim otocima, uređajima i napravama (članak 80. u vezi s člankom 60. UNCLOS-a), znanstvenim istraživanjem mora (članak 246. – 255. UNCLOS-a) te zaštitom morskog okoliša (relevantne odredbe dijela XII. UNCLOS-a). Prava koja se tiču istraživanja i iskorištavanja prirodnih bogatstava regulirana su člankom 77. u sklopu dijela VI. UNCLOS-a i isključiva su u smislu da nitko drugi ne može ondje poduzimati navedene aktivnosti bez izričitog pristanka RH. Međutim, ostvarivanjem tih prava RH ne smije povrijediti te »na bilo koji neopravdan način« ometati plovidbu i druga prava i slobode koja UNCLOS priznaje ostalim državama (članak 78. UNCLOS-a). Polaganje podmorskih kabela i cjevovoda jedna je od tih sloboda.

---

40 *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 3/2024.

41 Estratti, sunti e comunicati – Entrata in vigore dell'accordo tra la Repubblica italiana e la Repubblica di Croazia sulla delimitazione delle zone economiche esclusive, *Gazzetta Ufficiale*, n. 205 del 2 settembre 2024, dostupno na https://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/2024/09/02/205/sg/pdf (pristup 9. travnja 2025.). Objava podatka o stupanju na snagu Ugovora između Republike Hrvatske i Talijanske Republike o razgraničenju isključivih gospodarskih pojaseva, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 4/2024, dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2024_05_4_29.html (pristup 11. travnja 2025.).

42 Degan, V.-Đ., *Međunarodno pravo mora u miru i u oružanim sukobima*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2002., str. 59.

43 Rudolf, D., *Morski gospodarski pojas u međunarodnom pravu*, Književni krug, Split, 1988., str. 58.

Ako promatramo suverena prava RH u njezinom IGP-u, vidljiva su određena sadržajna poklapanja s njezinim suverenim pravima nad EP-om. Naime, obalna država ima suverena prava i u svojem IGP-u radi istraživanja i iskorištavanja prirodnih bogatstava, međutim ta prava obuhvaćaju i očuvanje te gospodarenje živim i neživim prirodnim bogatstvima voda nad morskim dnom i onih morskog dna i njegova podzemlja. Suverena prava odnose se i na druge djelatnosti vezane uz gospodarsko istraživanje i iskorištavanje IGP-a kao što je proizvodnja energije korištenjem voda, morskih struja i vjetrova.[44] Osim navedenog, obalna država ima jurisdikciju u vezi s podizanjem i uporabom umjetnih otoka, uređaja i naprava, znanstvenog istraživanja mora te zaštite i očuvanja morskog okoliša (članak 56. UNCLOS-a).

Kao i kod EP-a, u ostvarivanju svojih prava u IGP-u obalna država mora »dolično poštivati« prava i dužnosti drugih država. Sve druge države, i obalne i neobalne, u IGP-u obalne države uživaju slobode plovidbe, prelijetanja i polaganja podmorskih kabela i cjevovoda, kao i »druge međunarodnopravno dopuštene upotrebe mora koje se tiču tih sloboda, kao što su one vezane uz iskorištavanje brodova, zrakoplova i podmorskih kabela i cjevovoda« (članak 58. UNCLOS-a). Prema članku 56. stavku 3. UNCLOS-a prava obalne države u njezinom IGP-u koja se odnose na morsko dno i podzemlje ostvaruju se u skladu s dijelom VI. UNCLOS-a kojim se uređuje pravni režim EP-a. Kako smo već prethodno naveli, obalna država ne smije na svojem EP-u povrijediti prava i slobode drugih država te ih ometati »na neopravdan način«. Međutim, ako bi polaganje podmorskog cjevovoda ili kabela koje poduzima druga država na EP-u, odnosno u IGP-u obalne države sprječavalo ili ometalo u ostvarivanju njezinih suverenih prava vezanih uz istraživanje i iskorištavanje prirodnih resursa, ta bi država imala pravo spriječiti takvo polaganje, iako bi to zacijelo dovelo do spora.[45] UNCLOS predviđa, prije svega, razna sredstva za mirno rješavanje spora, ali i mogućnost rješavanja putem sudova i arbitraža.[46] Kao moguće opravdane razloge za spomenuto postupanje obalne države, Beckman navodi potrebu za zaštitom najbogatijih ribolovnih

[44] O normativnim i akcesornim izazovima u primjeni UNCLOS-a, zakonodavstva EU-a i unutarnjeg prava RH u vezi s mogućim iskorištavanjem obnovljivih izvora energije u IGP-u RH te o pravnom položaju umjetnih otoka, uređaja i naprava pobliže vidi Kinder, I., Normativni izazovi proizvodnje energije korištenjem vjetra u isključivom gospodarskom pojasu Republike Hrvatske, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 63 (2024.), br. 178, str. 163-206.

[45] Mudrić, M., Rights of States…, *op. cit.*, str. 254.

[46] Andrassy, J.; Bakotić, B.; Seršić, M.; Vukas, B., *Međunarodno pravo 1*, 2. izmijenjeno izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 2010., str. 275.

područja ili koraljnih grebena, odnosno područja namijenjenih odobalnom iskorištavanju ugljikovodika.[47]

Slijedom citiranih odredaba UNCLOS-a, u točki IV. Odluke stoji: »…ne dirajući u suverena prava i jurisdikciju Republike Hrvatske, isključivi gospodarski pojas Republike Hrvatske ostaje morski prostor u kojemu sve države uživaju međunarodnim pravom zajamčene slobode plovidbe, preleta, polaganja podmorskih kabela i cjevovoda i druge međunarodnopravno dopuštene uporabe mora.«[48] Prema toj Odluci »primjena pravnog režima isključivog gospodarskog pojasa Republike Hrvatske iz glave IV. Pomorskog zakonika izvršava se u skladu s dijelom V. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora i zakonodavstvom Europske unije« (točka V.). Također, u toj je Odluci RH iskazala kako će surađivati »sa svim jadranskim i obalnim državama Sredozemlja kako bi se kroz usklađeno djelovanje zaštitila i očuvala prirodna bogatstva mora i morskog okoliša Jadrana i cijeloga Sredozemlja« (točka VI.). Iz navedenog je vidljivo kako RH podjednako ističe svoja suverena prava, odnosno jurisdikciju u IGP-u, kao i međunarodnim pravom zajamčene slobode (odnosno druge međunarodnopravno dopuštene uporabe mora) svih država, uključujući i one koje se tiču podmorskih kabela i cjevovoda. Vidljiva je i spremnost RH na suradnju, pri čemu se posebno ističe potreba za zaštitom i očuvanjem ne samo prirodnih bogatstava mora, nego i morskog okoliša općenito. Na zaštitu morskog okoliša u vezi s polaganjem podmorskih kabela i cjevovoda osvrnut ćemo se u nastavku.

Iz točke V. Odluke vidljivo je kako RH teži uspostavi nacionalnog pravnog okvira koji treba biti u skladu s dijelom V. UNCLOS-a (koji se odnosi na režim IGP-a, a na temelju članka 56. stavka 3. UNCLOS-a posredno je povezan s dijelom VI. koji se odnosi na EP), kao i sa zakonodavstvom EU-a. Središnje mjesto u nacionalnom pravnom okviru RH ima njezin PZ, a njegove brojne odredbe, u skladu s hijerarhijom pravnog normiranja, zahtijevaju razne podzakonske propise. Što se tiče potrebe za suradnjom s drugim državama u vezi s pitanjima zaštite i očuvanja prirodnih bogatstava mora i morskog okoliša, smatramo kako citiranu formulaciju o suradnji nije trebalo ograničavati na jadranske i obalne države Sredozemlja, nego da se u skladu s odredbama UNCLOS-a trebalo odnositi na sve države kao titulare sloboda mora i drugih međunarodnopravno dopuštenih uporaba mora u IGP-u (odnosno na EP-u) obalne države.

[47] Beckman, R., Submarine Cables – A Critically Important but Neglected Area of the Law of the Sea, *7th International Conference on Legal Regimes of Sea, Air, Space and Antarctica (ISIL Conference, Jan 2010)*, New Delhi, 2010., str. 6.

[48] Vidi Odluku o proglašenju isključivog gospodarskog pojasa Republike Hrvatske u Jadranskom moru, *Narodne novine*, br. 10/2021.

Odredbe podzakonskih propisa RH koji uređuju polaganje i održavanje podmorskih kabela i cjevovoda u tim morskim pojasevima pobliže ćemo analizirati u nastavku.

Smatramo kako su pitanja EP-a i IGP-a, prije svega, pitanja državne razine, a tek potom lokalne i županijske razine. Radi zaštite svojih interesa te očuvanja i ostvarenja prava priznatih međunarodnim pravom, obalna država mora biti u potpunosti upućena u prirodne i gospodarske procese i događanja na svojem cjelokupnom morskom prostoru, uključujući EP i IGP. Kada govore o dijelu Jadranskog mora nad kojim RH ima suverenitet, odnosno suverena prava i jurisdikciju, Barić-Punda, Juras i Kardum posebno ističu kako je riječ o velikom području i važnom gospodarskom resursu pa stoga zagovaraju njegov organiziran i učinkovit nadzor, među ostalim, i od Obalne straže RH.[49] Zbog navedenih razloga procesima se mora centralizirano upravljati s državne razine, iako u tim procesima sudjeluju i spomenute niže razine vlasti te domaći i strani poslovni subjekti.[50] RH ima mnogo iskustava s polaganjem podmorskih kabela i cjevovoda u morskim vodama pod svojim suverenitetom pa može prepoznati opće rizike takvih djelatnosti, uključujući one koji se odnose na morski okoliš te na živa i neživa prirodna bogatstva. Zato bi primarni interes svake obalne države, pa tako i RH kao titulara suverenih prava u EP-u i IGP-u, trebalo biti grupiranje podmorske infrastrukture u odgovarajuće podmorske koridore. To je važno ne samo radi usklađivanja s plovidbenim rutama, nego i zbog smanjenja devastacije podmorja i morskog okoliša, u interesu sadašnjih i budućih generacija, osobito zbog toga što UNCLOS izrijekom ne propisuje obvezu uklanjanja podmorskih kabela i cjevovoda.[51] Obveza uklanjanja postoji u odnosu na uređaje i naprave u IGP-u koji su napušteni ili se više ne koriste (članak 60. stavak 3. UNCLOS-a).

Kako se u RH već neko vrijeme odvija prostorno planiranje IGP-a, to će omogućiti i prethodno spomenuto sustavno grupiranje podmorske infrastrukture, odnosno određivanje pogodnih podmorskih koridora za polaganje kabela

[49] Barić-Punda, V.; Juras, D.; Kardum, I., Obalna straža Republike Hrvatske – pravni okvir, mišljenja znanstvenika, praksa, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 56 (2017.), br. 171, str. 36.

[50] S obzirom na krug i interese raznih dionika, Shvets ističe »javno-privatnu prirodu« podmorskih kabela. Vidi Shvets, D., Submarine Cables as an Object of Legal Regulation under International Law, *Spanish Yearbook of International Law*, god. 25 (2021.), str. 122.

[51] Za krug aktivnosti načelno vezanih uz slobodu polaganja podmorskih kabela i cjevovoda koje UNCLOS izrijekom ne navodi vidi International Law Association, Submarine Cables and Pipelines under International Law, Interim Report 2020, *op. cit.*, str. 7.

i cjevovoda.[52] Naime, okvir djelatnosti, koje se razmatraju u Odluci o izradi Prostornog plana isključivoga gospodarskog pojasa Republike Hrvatske u Jadranskom moru, izrijekom je obuhvatio i »podmorske kablove i cjevovode«.[53] Radi se o naporu koji osim nacionalne dimenzije za RH ima i širu europsku dimenziju. Naime, EU u procesu prostornog planiranja morskog prostora svojih država članica, među ostalim, vidi priliku za porast investicija, povećanje prekogranične suradnje, zaštitu okoliša i dr., pa se tako u kontekstu prekogranične suradnje navode i podmorski kabeli te cjevovodi.[54] U takvoj su paradigmi, osim prostornog planiranja, podjednako važni i podmorsko-istraživački radovi te svakako pravna regulativa o polaganju i održavanju podmorskih kabela i cjevovoda.[55]

U vezi s prethodno navedenim, ističemo kako u ovome radu nemamo ambiciju ulaziti u dosadašnje (ne)poimanje praktične potrebe da se RH u faktičnom i normativnom pogledu detaljnije bavi svim mogućim aspektima podmorskih kabela i cjevovoda, uključujući određivanje pravaca polaganja, samog polaganja, a potom i iskorištavanja, održavanja, uklanjanja te zaštite takve podmorske infrastrukture na EP-u, odnosno u IGP-u.[56] Međutim, namjera nam je pridonijeti budućem potpunijem razumijevanju i razradi prava koja RH ima na temelju i u duhu UNCLOS-a radi daljnjih državnih postupanja povezanih s tim morskim pojasevima. U vezi s tim smatramo kako je radi postizanja ravnoteže između suverenih prava obalne države s jedne strane i sloboda, odnosno prava i dužnosti drugih država u njezinom EP-u i IGP-u s druge strane, pri polaganju podmorskih kabela ili cjevovoda nužno zajednički analizirati i utvrditi ne samo nominalne slobode i prava, kao i gospodarske probitke, nego i objektivno prihvatljivu mjeru utjecaja predmetne infrastrukture na morski okoliš, neovisno o tome radi

[52] O podmorskim koridorima za grupiranje podmorskih kabela i cjevovoda vidi Santica, I., Podmorske energetske kabelske trase…, *op. cit.*, str. 351. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju (*Narodne novine*, br. 67/2023), među ostalim, u članku 1. riječi »zaštićenim ekološko-ribolovnim pojasom Republike Hrvatske i epikontinentalnim pojasom Republike Hrvatske« zamijenjene su riječima »isključivim gospodarskim pojasom Republike Hrvatske«.

[53] *Narodne novine*, br. 2/2024.

[54] Vidi European Commission, Maritime Spatial Planning, https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/ocean/blue-economy/maritime-spatial-planning_en (pristup 12. rujna 2024.) i Direktivu 2014/89/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o uspostavi okvira za prostorno planiranje morskog područja, SL L 257/135, 28. kolovoza 2014.

[55] Santica, I., Podmorske energetske kabelske trase…, *op. cit.*, str. 354.

[56] Za međunarodnopravne aspekte zaštite podmorskih kabela i cjevovoda od namjernog oštećivanja vidi International Law Association, Submarine Cables and Pipelines under International Law, [Third] Interim Report 2024, https://www.ila-hq.org/en_GB/documents/ilathi-1-1 (pristup 7. siječnja 2025.).

li se o cjevovodima ili kabelima, odnosno o komunikacijskim ili energetskim podmorskim kabelima. Uostalom, proširenje zone zaštite od zagađivanja bio je jedan od glavnih motiva mnogih država za uvođenje IGP-a.[57]

4. ANALIZA USKLAĐENOSTI HRVATSKIH PROPISA O PODMORSKIM KABELIMA I CJEVOVODIMA S ODREDBAMA UNCLOS-a

Općenito, odredbe UNCLOS-a ujedno su međunarodno običajno pravo.[58] Kada je riječ o podmorskim kabelima i cjevovodima, UNCLOS sadržava nekoliko odredaba, no važno je razlučiti radi li se o dijelovima mora pod suverenitetom obalne države ili dijelovima mora u kojima obalna država ima određena suverena prava i jurisdikciju. Pritom je važno cjelovito sagledati sadržaj i doseg tih prava. Prije svega, kako to objašnjava Rudolf, suverenost je teritorijalno vrhovništvo države nad osobama i stvarima koje se nalaze na njezinu državnom području, a to je vrhovništvo isključivo i na određenom prostoru isključuje suverenost druge države.[59] Ako se suverenost promatra kao snop suverenih prava, onda se iz njega mogu izvući pojedinačna prava koja ga tvore, na primjer suvereno pravo istraživanja ili suvereno pravo iskorištavanja prirodnih bogatstava kada je posrijedi EP. Kao i suverenost, suverena prava na određenom prostoru pripadaju samo svojem nositelju.[60] Jurisdikcija u međunarodnom pravu podrazumijeva skup ovlaštenja nekog subjekta međunarodnog prava. Za razliku od suverenosti koja na nekom području može pripadati samo jednoj državi, jurisdikciju na istom području mogu imati dvije ili više država te se mogu razlikovati njihova ovlaštenja.[61] Nositelji predmetnih prava po međunarodnom pravu uvijek su države, a ne fizičke ili pravne osobe, pa čak ni trgovačka društva u vlasništvu države.[62] To je važno istaknuti zbog neosporno važne uloge koju vlasnici i

[57] Degan, V.-Đ., *Međunarodno pravo mora i izvori međunarodnog prava*, Informator, Zagreb, 1989., str. 104.

[58] Vukas, B. (ur.), The 1982 United Nations Convention on the Law of Sea and the Protection of the Living Resources of the Sea, *The Law of the Sea: Selected Writings*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2004., str. 124.

[59] Rudolf, D., *Međunarodno pravo mora*, Znanstveni savjet za pomorstvo JAZU, Zagreb, 1985., str. 218.

[60] *Ibid*.

[61] Rudolf, D., *Enciklopedijski rječnik međunarodnog prava mora*, Književni krug, Split, 1989., str. 389.

[62] International Law Association, Submarine Cables and Pipelines under International Law, Interim Report 2020, *op. cit*., str. 3.

operateri podmorske infrastrukture već imaju u fazi odabira pravca za polaganje podmorskog kabela ili cjevovoda. Tako Burnett i Carter, kao akteri koji redovito sudjeluju u projektima polaganja podmorskih kabela, osim zainteresiranih država navode vlasnike kabela, operatere brodova za polaganje, mjeritelje pravaca za polaganje i znanstvene institucije.[63]

Paralelno s pravima obalne države na njezinom EP-u sve su druge države ovlaštene ondje polagati podmorske kabele i cjevovode te ih u tome ne smije ometati obalna država.[64] Osim toga, obalna država ne smije ometati druge države ni u održavanju već položenih kabela i cjevovoda (članak 79. stavak 5.) jer sloboda polaganja uključuje i popravak i održavanje.[65] Pritom druge države u svemu tome moraju poštovati pravo obalne države »da poduzima razumne mjere za istraživanje epikontinentalnog pojasa, iskorištavanje njegovih prirodnih bogatstava i sprečavanja, smanjivanja i nadziranja onečišćenja iz cjevovoda« (članak 79. stavak 2.).[66] Iz citirane odredbe razvidan je krug aktivnosti unutar kojega obalna država u svojem EP-u može poduzimati »razumne mjere«. U vezi s tim postavlja se pitanje koje bi se mjere obalne države mogle smatrati »razumnima«. Na temelju uvida u odredbe UNCLOS-a, Proelss ističe kako to još uvijek nije precizno objašnjeno, odnosno da nisu poznati kriteriji prema kojima bi se to prosuđivalo.[67] Tako smatra i Vinogradov.[68] Kaminski i Szewczyk tumače kako se koncept »razumnih mjera« zapravo kreće između nužnosti omogućavanja istraživanja i iskorištavanja EP-a obalnoj državi s jedne strane, a ograničavanja njezine slobode odlučivanja u odnosu na slobodu drugih država u vezi s polaganjem i održavanjem podmorskih kabela i cjevovoda s druge strane.[69] Smatraju, međutim, kako bi nametanje drugim državama obveze pribavljanja suglasnosti obalne države u vezi s podmorskim kabelima značilo preširoko tumačenje koncepta »razumnih mjera«. Kao takav primjer navode propise Poljske o polaganju

[63] Burnett, D. R.; Carter, L., *International Submarine Cables…*, *op. cit*., str. 4.

[64] Nandan, S. N.; Rosenne, S., *United Nations Convention on the Law of the Sea: A Commentary*, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague/London/Boston, 1995., str. 909.

[65] Sugadev, A.; Beckman, R., Global Regulation of Submarine Cables and Pipelines: Similarities, Differences and Gaps, Karan, H.; Aksoy, S.; Var Turk, K. (ur.), *Legal Status of Submarine Cables, Pipelines and ABNJ*, Turhan Kitabevi Yayinlari, Ankara, 2017., str. 13.

[66] Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982., *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 9/2000.

[67] Proelss, A. (ur.), *United Nations Convention on the Law of the Sea: A Commentary*, Nomos Verlagsgesellschaft, München, 2017., str. 624-625.

[68] Vinogradov, S.; Mete, G., Cross-Border Oil and Gas Pipelines in International Law, *German Yearbook of International Law*, god. 56 (2013.), br. 213, str. 9.

[69] Kaminski, T.; Szewczyk, R., The Coastal State…, *op. cit*., str. 4.

podmorskih kabela u njezinu IGP-u te ujedno podsjećaju na slična nastojanja Venezuele uoči usvajanja Konvencije o epikontinentskom pojasu iz 1958. u sklopu UN-ove Komisije za međunarodno pravo.[70] Roeben, također, ističe kako obalna država nije ovlaštena uvjetovati polaganje podmorskih kabela svojom suglasnošću.[71] Iako se to u praksi ipak može dogoditi, mogući su i sporovi čije bi se rješavanje onda trebalo provoditi u skladu s odgovarajućim odredbama UNCLOS-a.

Iz svega navedenog zaključujemo kako bi, načelno govoreći, propisivanje i primjena »razumnih mjera« obalne države na cjelini ili na nekom dijelu EP-a, u prethodno navedene svrhe, smjelo biti tek određeno ograničenje ili korektiv, ali ne i prepreka za ostvarivanje prava drugih država u vezi s polaganjem podmorskih kabela i cjevovoda. Drugim riječima, s obzirom na to da mjere moraju biti »razumne«, obalna država nipošto ih ne smije poduzimati radi puke opstrukcije predmetnih prava drugih država. Ako bi se u pregovorima koji su prethodili usvajanju UNCLOS-a htjelo ili moglo usvojiti veće ograničenje slobode polaganja i održavanja podmorskih kabela, kao što je to učinjeno člankom 79. stavkom 3. UNCLOS-a u vezi s pravcem polaganja podmorskih cjevovoda, to bi se i učinilo. Na primjer, NR Kina je u pregovorima bila istaknuti zagovornik prava obalne države u davanju suglasnosti za pravac polaganja podmorskih kabela.[72] Međutim, smatramo kako države uvijek imaju mogućnost, kroz pregovore utemeljene na činjenicama, pronalaziti obostrano prihvatljivu »zlatnu sredinu«. Ako se odredbe članka 79. promatraju u korelaciji s formulacijom članka 78. stavka 2. UNCLOS-a, važno je još istaknuti kako obalna država u ostvarivanju svojih prava ne smije ometati prava i slobode drugih država »na bilo koji neopravdan način«.

Gledajući UNCLOS u cjelini, smatramo kako razumno i opravdano postupanje obalne države treba podjednako polaziti od njezinih suverenih prava i međunarodnopravnih obveza, osobito u vezi s zaštitom morskog okoliša, pri čemu EP i IGP valja promatrati kao fizičku cjelinu. Kada je riječ o zaštiti morskog okoliša, UNCLOS o općim obvezama država govori u dijelu XII. U međunarodnopravnoj doktrini općeprihvaćeno je stajalište da se te obveze odnose i na EP.[73] Prije svega, članak 192. UNCLOS-a jednostavno određuje: »Države su obvezane

[70] *Ibid*., str. 5. Venezuela je tada bila rijedak pobornik priznavanja prava obalnoj državi za reguliranje smjera polaganja podmorskih kabela.

[71] Roeben, V., Governing Shared Offshore Electricity Infrastructure in the Northern Seas, *International and Comparative Law Quarterly*, god. 62 (2013.), br. 4, str. 846.

[72] Nandan, S. N.; Rosenne, S., *United Nations Convention on the Law of the Sea…*, *op. cit*., str. 912.

[73] Kaminski, T.; Szewczyk, R., The Coastal State…, *op. cit*., str. 3.

štititi i čuvati morski okoliš.«[74] Uz takvu je obvezu kod obalne države istodobno prisutan i poseban interes za učinkovitu zaštitu morskog okoliša.[75] Nadalje, članak 194. stavak 4. UNCLOS-a glasi: »Poduzimajući mjere za sprečavanje, smanjivanje ili nadziranje onečišćenja morskog okoliša, države se uzdržavaju od neopravdanog uplitanja u djelatnosti koje obavljaju druge države u ostvarivanju svojih prava i ispunjenju svojih dužnosti u skladu s Konvencijom.«[76] Dakle, i tu se ističe kako postupanja obalne države moraju biti opravdana zbog mogućnosti zadiranja u prava i obveze drugih država. Međutim, nije ometanje »na neopravdan način« ako obalna država traži korekciju smjera polaganja zbog zaštite mrijestilišta i sl. Regulatorne ovlasti koje obalna država ima u vezi s podmorskim kabelima i cjevovodima na EP-u vrijede i u IGP-u jer se člankom 56. stavkom 3. UNCLOS-a, kada je riječ o morskom dnu i podzemlju, obvezuje na primjenu dijela VI. i u IGP-u.[77]

Prema članku 4. stavku 1. točki 5. Zakona o zaštiti okoliša emisija je ispuštanje ili istjecanje tvari »u tekućem, plinovitom ili čvrstom agregatnom stanju, i/ili ispuštanje topline, buke, vibracije iz nepokretnih ili difuznih izvora u zrak, more, vodu i tlo… nastalo kao rezultat čovjekovih djelatnosti«.[78] Ako usporedimo pravni režim podmorskih kabela i cjevovoda, zaključujemo kako u vrijeme usvajanja UNCLOS-a podmorskim kabelima očigledno nije bio pripisivan potencijal onečišćenja, odnosno nije ih se tada promatralo kroz prizmu »čovjekovog izravnog ili neizravnog unošenja… tvari ili energije u morski okoliš… koje uzrokuje ili može prouzročiti takve pogubne posljedice kao što su šteta živim bogatstvima i životu u moru…« (citat dijela definicije »onečišćenja morskog okoliša« iz članka 1. stavka 4. UNCLOS-a).[79] S druge strane, kada je riječ o podmorskim cjevovodima, uzimajući u obzir kako se njima najčešće prenose nafta i plin, njihov potencijal za onečišćenje morskog okoliša nije bio upitan u pregovorima koji su prethodili sklapanju UNCLOS-a, a općenito ni u literaturi. Slijedom toga, Sugadev i Beckman ističu kako obalne države nemaju pravo na temelju zaštite okoliša postavljati

[74] Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982., *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 9/2000.

[75] Ćorić, D.; Debeljak-Rukavina, S., Zaštita morskog okoliša u zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu Republike Hrvatske, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 29 (2008.), br. 2, str. 959.

[76] Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982., *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 9/2000.

[77] Sugadev, A.; Beckman, R., Global Regulation…, *op. cit*., str. 14.

[78] *Narodne novine*, br. 80/2013, 153/2013, 78/2015, 12/2018, 118/2018.

[79] Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982., *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 9/2000.

ikakva ograničenja polaganju podmorskih kabela.[80] Tako tvrde i Burnett i Carter obrazlažući kako komunikacijski kabeli već po svojoj prirodi, a energetski ako imaju tehnički naprednije suvremene omote, ne mogu naškoditi prirodnom okolišu.[81] Međunarodni odbor za zaštitu kabela (engl. *International Cable Protection Committee – ICPC*) sa svoje strane načelno procjenjuje kako je rizik za morski okoliš od korištenja podmorskih kabela nizak za ekosustave ili neutralan za morski okoliš.[82]

Međutim, postoje mišljenja kako podmorski kabeli koji služe za prijenos električne energije ipak mogu širiti određenu količinu topline, odnosno stvarati elektromagnetsko polje i tako štetno utjecati na živa bića u moru. Pitanje je samo u kojoj je mjeri to prisutno, što ovisi o različitim tehničkim parametrima, poput jačine napona, debljine kabela, vrste zaštitnog omotača i dr. Radi ilustracije, energetski kabeli starijih generacija izolirani su uljem pod tlakom pa zbog mogućnosti onečišćenja tla i vode uljem predstavljaju ekološku prijetnju, dok noviji kabeli imaju izolaciju od umreženog polietilena, što ublažava prethodno opisanu prijetnju.[83] Korisno je istaknuti primjer Njemačke koja je za svoj IGP propisala gornju granicu dopustivog širenja topline podmorskih energetskih kabela.[84] Zato smatramo kako precizan odgovor mogu dati samo konkretna mjerenja i ispitivanja, dok bi studije utjecaja na okoliš, neovisno o vrsti kabela, trebale posebno uzimati u obzir i radnje na morskom dnu i podmorju koje se provode u sklopu pripreme i polaganja konkretnog kabela. Na primjer, Santica spominje daljinski vođene strojeve, tzv. »traktore« koji su opremljeni »grtalicama« i koji prolaze trasom kabela, zatim kopaju kanal i na kraju polažu te zatrpavaju kabel.[85] U vezi s tim valja uzeti u obzir da Seršić kao jednu od mogućnosti za onečišćenje morskog okoliša spominje jaružanje materijala s morskog dna.[86] Na temelju prethodne ilustracije može se iz perspektive obalne države postaviti

[80] Sugadev, A.; Beckman, R., Global Regulation…, *op. cit*., str. 14.

[81] Burnett, D. R.; Carter, L., *International Submarine Cables…*, *op. cit*., str. 17.

[82] The International Cable Protection Committee, Submarine Cables and BBNJ, London, 1. kolovoza 2016., str. 17, https://www.un.org/depts/los/biodiversity/prepcom_files/ICC_Submarine_Cables_&_BBNJ_August_2016.pdf (pristup 5. listopada 2024.).

[83] Štroliga, J., *Projektiranje VN podmorskih kabelskih veza kako bi se pospješila zelena tranzicija otoka*, završni rad, Sveučilišni odjel za stručne studije Sveučilišta u Splitu, Split, 2023., str. 3.

[84] Müller, C.; Usbeck, R.; Miesner, F., Temperatures in Shallow Marine Sediments: Influence of Thermal Properties, Seasonal Forcing, and Man-Made Heat Sources, *Applied Thermal Engineering*, god. 108 (2016.), str. 20.

[85] Santica, I., Podmorske energetske kabelske trase…, *op. cit*., str. 356.

[86] Seršić, M., *Međunarodnopravna zaštita morskog okoliša*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2003., str. 127.

pitanje što bi trebalo imati prednost – zaštita zaštićenog ribolovnog područja ili livade posidonije na morskom dnu ili veća financijska isplativost pravca polaganja (prekograničnog) podmorskog kabela koji bi prolazio preko njih.

Pregledamo li odredbe PZ-a i podzakonskih propisa RH koji se tiču prava drugih država na polaganje podmorskih kabela i cjevovoda na EP-u RH, najprije ćemo uočiti kako u RH ne postoji jedinstveni, cjeloviti propis koji bi regulirao postupak i uvjete polaganja podmorskih kabela i cjevovoda, nego su relevantne odredbe sadržane u nekoliko normativnih akata.[87] Uzimajući u obzir članak 1023. PZ-a, podzakonski propisi trebali bi biti Pravilnik o uvjetima[88] i Pravilnik o zaštiti morskog okoliša u zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu Republike Hrvatske (u nastavku: Pravilnik ZERP-a RH).[89] Na odredbe tih pravilnika osvrnut ćemo se pobliže u nastavku ovoga rada. S druge strane, budući da EP i IGP (koji je RH proglasila nakon donošenja predmetnih pravilnika) ne spadaju pod pomorsko dobro, na podmorske kabele i cjevovode položene u tim morskim pojasevima ne primjenjuju se Pravilnik o Upisniku koncesija na pomorskom dobru,[90] Pravilnik o Registru koncesija[91] i Pravilnik o ustroju i vođenju Registra koncesija.[92]

Prije svega, podmorski kabeli i podmorski cjevovodi u hrvatskoj legislativi nemaju jednak pravni položaj. Prema PZ-u (članak 5. stavak 1. točka 23.) »nepomični odobalni objekt jest pomorski objekt u potpunosti ili djelomično ukopan u morsko dno ili položen na morsko dno, koji nije namijenjen za plovidbu (na primjer, nepomični odobalni objekt za istraživanje i eksploataciju podmorja, podmorski cjevovod i sl.), osim podmorskog kabela i objekata prometne infrastrukture (na primjer, podmorski tunel, most oslonjen na morsko dno i sl.)«.[93] Prema tomu, podmorski cjevovod jest nepomični odobalni objekt, dok podmorski kabel to nije jer je izričito izuzet iz definicije nepomičnog odobalnog objekta. Međutim, ako usporedimo citiranu definiciju nepomičnog odobalnog objekta s već izloženim definicijama podmorskih kabela i cjevovoda iz Pravilnika o uvjetima donesenog upravo na temelju Pomorskog zakonika, vidjet ćemo da i podmorski

[87] Rukavina, B., Prilog raspravi o pravnom uređenju polaganja podmorskih kabela i cjevovoda u Republici Hrvatskoj, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 44 (2023.), br. 2, str. 474.

[88] *Narodne novine*, br. 126/2007.

[89] *Narodne novine*, br. 47/2008. Također vidi Odluku o proširenju jurisdikcije Republike Hrvatske na Jadranskom moru, *Narodne novine*, br. 157/2003.

[90] *Narodne novine*, br. 176/2004.

[91] *Narodne novine*, br. 1/2018.

[92] *Narodne novine*, br. 9/2009.

[93] *Narodne novine*, br. 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015, 17/2019.

kabel ispunjava sve elemente iz definicije nepomičnog odobalnog objekta – nije namijenjen za plovidbu, a polaže se ili ukopava u morsko dno. Prema tomu, *de facto* ispunjava iste uvjete koje ispunjava i podmorski cjevovod *(sic!)*. Štoviše, prema nomenklaturi PZ-a podmorski kabel ne samo da nije nepomični odobalni objekt, nego uopće nije pomorski objekt. Očigledno je kako se tu radi o »administrativnom« razlikovanju podmorskih kabela i cjevovoda. Dodatne nedoumice stvara odredba članka 811. PZ-a koja se bavi odgovornošću za oštećenje stvari u kojoj su i kabeli i cjevovodi navedeni kao primjeri plutajućih objekata zajedno s balisažnim oznakama i plutačama za vez i sl. *(sic!)*.[94]

Ako analiziramo članak 2. Pravilnika o uvjetima, vidimo kako se podmorski cjevovodi, u odnosu na morsko dno, mogu djelomično ili u potpunosti položiti ili ukopati, ali se mogu i postaviti na oslonce iznad morskog dna.[95] To odstupa od već citirane definicije iz PZ-a jer Pravilnik očigledno dopušta da cjevovodi, barem teoretski gledano, budu u potpunosti postavljeni na oslonce iznad dna. Takva mogućnost izlazi iz okvira režima EP-a na koji se predmetni Pravilnik *ratione loci* izrijekom odnosi jer je stup mora iznad morskog dna dio IGP-a, odnosno u vrijeme donošenja Pravilnika ZERP-a RH. Stoga bi spomenute oslonce trebalo propisati izrijekom kao sastavni dio cjeline. Za podmorske kabele, Pravilnik pak govori isključivo o polaganju ili ukopavanju u odnosu na morsko dno, ali bez naznake treba li to biti »djelomično ili potpuno«.[96] Uzimajući u obzir način polaganja podmorskih kabela, smatramo kako bi i u predmetnu definiciju trebalo unijeti formulaciju »djelomično ili potpuno«.

Što se tiče svrhe podmorskih kabela i cjevovoda, kao što smo već prethodno citirali, predmetni Pravilnik o uvjetima navodi »svrhu istraživanja, iskorištavanja ili obavljanja gospodarske djelatnosti transporta plina, ugljikovodika ili vode«, dok za podmorske kabele navodi da su »telekomunikacijski ili energetski«.[97] Nadzor nad izradom, polaganjem i održavanjem podmorskih

[94] »Brod odgovara za štetu koju nanese operativnim obalama, lukobranima, lučkim uređajima i postrojenjima, plutajućim objektima (balisažnim oznakama, plutačama za vez, podvodnim kabelima, cjevovodima i sl.) te drugim objektima u luci ili na moru« (članak 811. stavak 1. PZ-a).

[95] Naziv Pravilnik o uvjetima govori o uvjetima za izdavanje odobrenja za polaganje cjevovoda (bez atributa »podmorski«), ali ne i za (podmorske) kabele. S druge strane, u kontekstu održavanja Pravilnik navodi i jedne i druge. Ipak, iz članka 1. Pravilnika o uvjetima razvidno je kako se *ratione materiae* odnosi na podmorske cjevovode i na podmorske kabele (izdavanje odobrenja za polaganje u EP-u RH te nadzor nad njihovim polaganjem i održavanjem).

[96] *Narodne novine*, br. 126/2007.

[97] *Ibid*.

cjevovoda Pravilnik je povjerio Hrvatskom registru brodova (u nastavku: HRB) koji nakon završetka polaganja izdaje Svjedodžbu o sigurnosti podmorskog cjevovoda (članak 4. Pravilnika). Ovdje ističemo kako se ta odredba Pravilnika odnosi isključivo na cjevovode, ali ne i na kabele. Naime, u sklopu »poslova od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku« HRB, među ostalim, provodi »statutarnu certifikaciju plutajućih i nepomičnih odobalnih pomorskih objekata hrvatske državne pripadnosti« (članak 6. Zakona o Hrvatskom registru brodova).[98] Kako je PZ definirao podmorske cjevovode kao nepomične odobalne objekte, a podmorske kabele izrijekom isključio iz te definicije, zapravo i iz kruga pomorskih objekata općenito, HRB nad kabelima nema usporedivu nadležnost kao nad cjevovodima. Drugim riječima, za podmorske se kabele u predmetnom Pravilniku ne propisuje koje je tijelo nadležno za nadzor nad njihovom izradom, polaganjem i održavanjem niti se propisuje izdavanje svjedodžbe o sigurnosti. Smatramo kako je to potrebno propisati, odnosno da je priznavanjem podmorskim kabelima statusa nepomičnih obalnih objekata potrebno proširiti nadležnost HRB-a i na njih.

Iz odredaba PZ-a možemo vidjeti kako je ministarstvu nadležnom za pomorstvo povjereno davanje odobrenja i provedba nadzora u vezi s polaganjem i održavanjem podmorskih kabela i cjevovoda, ali samo ako iz EP-a, odnosno IGP-a prelaze u područje teritorijalnog mora RH (članak 45. stavak 3. PZ-a). Naime, na temelju članka 79. stavka 4. UNCLOS-a, obalna država ima pravo »utvrditi uvjete« za kabele ili cjevovode »koji ulaze na njeno područje ili u njezino teritorijalno more«. Dakle, RH je to pravo utvrđivanja uvjeta u svojim propisima uredila, prije svega, kao odobravanje i nadziranje polaganja i održavanja (članak 45. stavak 3. PZ-a, odnosno članak 1. Pravilnika). Posljedično, za podmorske kabele i cjevovode koji se u cijelosti polažu na EP-u RH, tj. ne prelaze u njezino teritorijalno more, ministarstvo nadležno za pomorstvo ne daje odobrenje niti provodi nadzor, ali daje »suglasnost o smjeru polaganja« cjevovoda (članak 45. stavak 3. PZ-a, slijedom članka 79. stavka 3. UNCLOS-a).[99] Smatramo, međutim,

[98] *Narodne novine*, br. 81/1996, 76/2013, 62/2020. Prema članku 5. stavku 1. točki 45. PZ-a, »statutarna certifikacija je postupak utvrđivanja udovoljavanja međunarodnim i nacionalnim propisima, a koji obuhvaća:
1. zahtjeve kojima moraju udovoljavati pomorski objekti i kompanije,
2. način obavljanja tehničkog nadzora,
3. postupak za izdavanje propisanih isprava, zapisa i knjiga pomorskim objektima i kompanijama«.

[99] Zabranjeno je polaganje i održavanje podmorskih kabela i cjevovoda bez odobrenja ministarstva, odnosno bez suglasnosti o smjeru polaganja cjevovoda (članak 45. stavak 5. PZ-a). RH je polaganje i održavanje podmorskih kabela i cjevovoda bez odobrenja ministarstva,

kako iz ovoga ne treba zaključiti da za podmorske cjevovode koji se u cijelosti polažu na EP-u RH, ministarstvo nadležno za pomorstvo ne bi smjelo dobiti ovlasti za provedbu nadzora u vezi s već spomenutim obvezama drugih država iz članka 79. stavka 2. UNCLOS-a, odnosno u vezi s pravom obalne države da poduzima »razumne mjere«. Za podmorske kabele PZ nije propisao davanje »suglasnosti o smjeru polaganja« jer se prema članku 79. stavku 3. UNCLOS-a davanje takve suglasnosti obalne države odnosi samo na podmorske cjevovode. Unatoč tomu, u Pravilniku o uvjetima nalaze se odredbe koje nadležnom ministarstvu za pomorstvo daju određene ovlasti u vezi s podmorskim kabelima koji ne ulaze u teritorijalno more RH.

Konkretno, u sklopu formalnopravnih pretpostavki za polaganje podmorskih kabela i cjevovoda, Pravilnik o uvjetima za oba propisuje obvezu pribavljanja građevinske dozvole (članak 3., odnosno članak 6.). U sklopu postupka ishođenja građevinske dozvole nadležna lučka kapetanija mora dati suglasnost na »koridor polaganja« ako kabel ili cjevovod ulazi u teritorijalno more RH. Kada je posrijedi cjevovod koji se polaže isključivo u EP-u, tj. ne ulazi u teritorijalno more RH, takvu suglasnost daje ministarstvo nadležno za poslove pomorstva (članak 3.). Za lučke kapetanije to je propisano Pravilnikom, i to u vezi s postupcima ishođenja građevinske dozvole za podmorske kabele koji ulaze u teritorijalno more RH (članak 6.). Međutim, u istoj odredbi stoji da za kabele koji se polažu u epikontinentalnom pojasu, u postupku ishođenja građevinske dozvole, suglasnost na koridor polaganja *(sic!)* daje nadležno ministarstvo. Takvu odredbu smatramo pravno neutemeljenom u odnosu na odredbe UNCLOS-a i sadržaj PZ-a.

Naime, za podmorske kabele koji se polažu isključivo u EP-u UNCLOS ne predviđa davanje suglasnosti obalne države za određivanje pravca polaganja. Zato to zacijelo nije niti propisano PZ-om *(sic!)* pa predmetni dio odredbe članka 6. Pravilnika o uvjetima daje nadležnom ministarstvu ovlast, ali i obvezu koja nije u skladu s pravnim pravilima više pravne snage. Uzgred, uzimajući u obzir međunarodnu, a potom i državnu važnost prekograničnih podmorskih kabela i cjevovoda koji prolaze EP-om RH, smatramo kako bi u slučajevima kada oni ulaze u teritorijalno more RH bilo uputno propisati i sudjelovanje nadležnog ministarstva u postupku davanja već spomenute suglasnosti, pri čemu to sudjelovanje ne bi nužno trebalo isključiti nadležnu lučku kapetaniju čija je uključenost,

odnosno bez suglasnosti o smjeru polaganja propisala kao pomorski prekršaj pravne osobe koji je kažnjiv novčanom kaznom (članak 993. stavak 1. točka 9. PZ-a). O davanju ili uskraćivanju odobrenja (tu se ne navodi suglasnost o smjeru polaganja cjevovoda) ministarstvo donosi rješenje protiv kojega nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor (članak 45. stavak 4. PZ-a).

kako smo već istaknuli, propisana za takve slučajeve. Ujedno smatramo kako bi RH kao obalna država, na temelju punine svojih prava, ali i obveza priznatih UNCLOS-om, uključujući i one na polju zaštite morskog okoliša, ipak trebala u svojem zakonodavstvu, ali na pravno utemeljen način stvoriti temelje za svoj utjecaj u što ranijoj fazi na pravce polaganja podmorskih kabela u svojem EP-u, odnosno IGP-u. Zamisao o tome pobliže ćemo izložiti u ovom radu.

Što se tiče ishođenja lokacijske dozvole za podmorski kabel ili cjevovod, Pravilnik o uvjetima spominje to tek u članku 7. i to isključivo u odnosu na kabele i cjevovode koji ulaze u teritorijalno more RH. Tu je, naime, propisana obveza investitora da »nakon ishođenja lokacijske dozvole, a prije polaganja podmorskog kabela ili cjevovoda« ishodi i koncesiju za posebnu uporabu pomorskog dobra. Tako iz teksta predmetnog Pravilnika ostaje nejasan slijed izdavanja građevinske i lokacijske dozvole. Logično bi bilo da lokacijska dozvola prethodi građevinskoj dozvoli, a da građevinska dozvola prethodi uporabnoj dozvoli. Također bi bilo logično da izdavanje lokacijske dozvole počiva na prethodno provedenom prostornom planiranju morskog prostora, odnosno na konkretnom dokumentu prostornog plana. Iz članka 5. Pravilnika vidljivo je kako tijelo koje je dalo suglasnost za koridor »položenog cjevovoda… po završetku polaganja podmorskog cjevovoda« u postupku izdavanja uporabne dozvole provjerava je li u tom postupku ispoštovana suglasnost te na temelju toga izdaje potvrdu.[100] U vezi s tim smatramo kako bi provjeru poštovanja spomenute suglasnosti trebalo provoditi od samog početka polaganja cjevovoda, a ne tek u postupku izdavanja uporabne dozvole (kada je već položen cjevovod).

Premda članak 5. Pravilnika o uvjetima govori isključivo o podmorskim cjevovodima, iz članka 8. vidljivo je kako se obveza pribavljanja uporabne dozvole također odnosi na cjevovode i kabele. Naime, prema članku 8. Pravilnika, nakon izdavanja »uporabne dozvole za podmorski cjevovod ili kabel« investitor je dužan putem nadležne lučke kapetanije dostaviti Hrvatskom hidrografskom institutu »kopije izvedbene dokumentacije, radi ucrtavanja u pomorske karte i upisa u pomorske publikacije«. S druge strane, uzimajući u obzir prethodno citiranu odredbu Pravilnika o nadzornoj ulozi HRB-a koja se izrijekom odnosi na podmorske cjevovode, prema ostalim odredbama Pravilnika ne možemo zaključiti da bi se ta uloga odnosila i na podmorske kabele. Uostalom, na oprez u tumačenju Pravilnika o uvjetima svakako nas navodi prethodno izložena izričita odredba članka 5. stavka 1. točke 23. PZ-a koja podmorske kabele i cjevovode

[100] Kada je riječ o podmorskom kabelu ili cjevovodu koji ulazi u teritorijalno more RH, investitor je nakon ishođenja lokacijske dozvole dužan u posebnom postupku ishoditi i koncesiju za posebnu uporabu pomorskog dobra (članak 7. Pravilnika o uvjetima).

stavlja u različit pravni položaj. Međutim, ne vidimo razlog zašto polaganje i održavanje podmorskih kabela u EP-u RH, neovisno o tome ulaze li u teritorijalno more RH ili ne, u budućnosti ne bi trebalo podlijegati određenom nadzoru tijela RH. Utemeljenje, i u ovom slučaju, vidimo u punini prava i obveza RH propisanih UNCLOS-om, osobito u vezi sa zaštitom morskog okoliša. Međutim, prvi korak u tom smjeru trebala bi biti sadržajno primjerena izmjena članka 45. stavka 3. PZ-a kojom bi se postigla distinkcija između provođenja nadzora s jedne strane i odobravanja pravca polaganja s druge strane, uz odgovarajući osvrt na neporecivu obvezu RH da ne ometa polaganje ili održavanje podmorskih kabela ili cjevovoda kako je propisano u članku 79. stavku 2. UNCLOS-a.

Kada je riječ o pravu obalne države »da poduzima razumne mjere… sprečavanja, smanjivanja i nadziranja onečišćenja iz cjevovoda« (članak 79. stavak 2. UNCLOS-a), na temelju članka 45. PZ-a ministar nadležan za pomorstvo, uz suglasnost ministra nadležnog za zaštitu okoliša, ovlašten je donositi propise o »suzbijanju« onečišćenja, među ostalim, i s cjevovoda položenih na morskom dnu. S obzirom na to da spomenuti članak PZ-a, također, daje ovlast za propisivanje uvjeta za davanje odobrenja za polaganje i održavanje podmorskih kabela i cjevovoda koji iz EP-a RH prelaze u njezino teritorijalno more, smatramo kako bi ti uvjeti, u svjetlu UNCLOS-a kao cjeline, trebali podupirati i suzbijanje onečišćenja okoliša, a ne samo istraživanje EP-a i iskorištavanje njegovih prirodnih bogatstava. Budući da članak 79. stavak 2. UNCLOS-a priznaje obalnoj državi pravo poduzimanja »razumnih mjera«, neovisno o tome prelazi li cjevovod položen na njezinom EP-u u njezino teritorijalno more ili ne, smatramo kako bi se spomenuto propisivanje uvjeta, također, trebalo povezati s davanjem suglasnosti na određivanje pravca za polaganje cjevovoda na EP-u RH.

Međutim, Pravilnik o uvjetima, čije je donošenje (pa i sam naziv) propisano člankom 1023. u vezi s člankom 45. PZ-a, nigdje izrijekom ne govori o suzbijanju onečišćenja okoliša uzrokovanog podmorskim cjevovodima niti je ministar nadležan za pomorstvo taj Pravilnik uopće donio uz suglasnost ministra nadležnog za zaštitu okoliša *(sic!)*. S druge strane, ni Pravilnik o zaštiti morskog okoliša u ZERP-u koji je, također, donesen na temelju članka 1023. PZ-a, i to uz propisanu suglasnost ministra nadležnog za zaštitu okoliša, ne govori specifično o podmorskim cjevovodima. Doduše, tim se Pravilnikom propisuju mjere zaštite okoliša kojih se moraju pridržavati »svi pomorski objekti koji plove ili se nalaze u zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu Republike Hrvatske« (članak 1. stavak 1.). S obzirom na to da podmorski cjevovodi imaju status nepomičnih odobalnih objekata može se zaključiti da su obuhvaćeni citiranom odredbom. Govoreći o zaštiti morskog okoliša u tadašnjem ZERP-u, Ćorić i Debeljak-Rukavina isticale

su kako jurisdikcija RH u tom pojasu, osobito s osnova zaštite okoliša, opravdava ograničavanje slobode plovidbe.[101] Smatramo kako nema razloga da sloboda polaganja ne samo podmorskih cjevovoda, nego i podmorskih kabela ne bi smjela biti ograničena s tog istog osnova. Uostalom, Burnett i Carter kao istaknuti zagovornici nemiješanja obalnih država u slobodu polaganja podmorskih kabela navode kako je svrha premjeravanja pronalaženje »sigurnog, komercijalno održivog i ekološki neutralnog« pravca polaganja.[102] Iz Pravilnika o uvjetima vidljivo je kako se, među ostalim, odnosi na dno i podmorje morskog prostora na koji se primjenjuje. S obzirom na to da je RH u međuvremenu proglasila svoj IGP, očigledna je potreba da se predmetni Pravilnik zamijeni novim kojim bi se, uz ostale potrebne sadržaje, izrijekom regulirala zaštita morskog okoliša u odnosu na podmorske cjevovode koji se nalaze izvan granica teritorijalnog mora RH, odnosno kojim bi se prava RH uredila u skladu s člankom 79. stavkom 2. UNCLOS-a. Stoga bi u navedenom kontekstu bilo važno, napose zbog prethodno spomenutog štetnog potencijala nekih energetskih kabela, u PZ izričito propisati da se i podmorski kabeli smatraju pomorskim (nepomičnim odobalnim) objektima jer to *de facto* i jesu.

Daljnjom usporedbom sadržaja UNCLOS-a, PZ-a i dvaju navedenih pravilnika uočavamo kako RH još uvijek u svoje zakonodavstvo nije implementirala jedno važno ograničenje postupanja drugih država na EP-u obalne države, a koje se tiče bušenja na EP-u »u bilo koju svrhu«. Naime, prema članku 81. UNCLOS-a »obalna država ima isključivo pravo odobravanja i uređivanja«. Na temelju analize radnji koje prethode polaganju podmorskih kabela i cjevovoda, što smo i izložili u ovom radu, smatramo kako je predmetna odredba UNCLOS-a posredno vrlo relevantna u kontekstu polaganja podmorskih kabela i cjevovoda. Naime, osobito radnje u sklopu određivanja pravca polaganja uključuju, među ostalim, uzimanje uzoraka morskog dna i njegova podzemlja, što, ovisno o načinu provedbe, nije uvijek moguće izvršiti bez bušenja morskog dna. Kako u citiranoj odredbi UNCLOS-a stoji formulacija »u bilo koju svrhu«, ne nalazimo temelje za izuzimanje bušenja koje bi se provodilo za potrebe određivanja pravca polaganja podmorskih kabela ili cjevovoda, pa i poslije pri montiranju spomenutih oslonaca za cjevovode. Predmetnom se formulacijom (»u bilo koju svrhu«) bavio Odbor za podmorske kabele i cjevovode Udruženja za međunarodno pravo, zaključivši kako bušenje radi polaganja podmorskog kabela ili cjevovoda nije dio slobode polaganja u EP-u obalne države, nego se odnosi jedino na otvoreno

[101] Ćorić, D.; Debeljak-Rukavina, S., Zaštita morskog okoliša…, *op. cit.*, str. 967.

[102] Burnett, D. R.; Carter, L., *International Submarine Cables…*, *op. cit.*, str. 35.

more (s izuzetkom cjevovoda za aktivnosti u zoni).[103] Stoga, bez obzira na to što za polaganje podmorskog kabela na EP-u obalne države nije potrebno pribaviti njezinu suglasnost za određivanje pravca polaganja (kao što se to mora učiniti za podmorski cjevovod), obalnoj bi se državi ipak trebalo obratiti radi pribavljanja njezina odobrenja za bušenje na EP-u, i to u sklopu premjeravanja za određivanje toga pravca i za potrebe samog polaganja.

Smatramo kako na navedeni način obalna država može, makar posredno, utjecati na određivanje pravca polaganja podmorskog kabela na svojem EP-u. Dakako, za to treba imati validne argumente. Također smatramo kako takve argumente treba tražiti u kontekstu ostvarivanja suverenih prava, jurisdikcije i dužnosti obalne države u IGP-u, konkretno u vezi s očuvanjem živih i neživih prirodnih bogatstava morskog dna i njegova podzemlja. Takvi bi argumenti trebali, prije svega, izvirati iz rezultata oceanografskih, hidrografskih i raznih drugih znanstvenih istraživanja mora i morskog dna. U protivnom bi se moglo tvrditi kako obalna država neopravdano ometa polaganje ili održavanje, a to UNCLOS ne dopušta obalnim državama, kako smo to već prethodno ukazali. Dakle, u skladu s navedenim razmatranjima i polazeći od članka 81. UNCLOS-a, RH bi, prije svega, trebala u PZ, potom u Pravilnik o uvjetima te po potrebi i u druge propise unijeti odredbe o odobravanju i nadziranju bušenja na EP-u »u bilo koju svrhu«, a osobito radi određivanja pravca za polaganje ili samog polaganja (eventualno i održavanja) podmorskih kabela i cjevovoda. Pravilnik o uvjetima ujedno bi razrađivao uvjete za izdavanje odobrenja za takva bušenja. RH bi tako mogla ne samo posredno utjecati na pravce za polaganje, nego i izravno, a u duhu UNCLOS-a »dolično paziti« na već položene kabele i cjevovode, tim više što obalnoj državi na temelju UNCLOS-a pripada jurisdikcija nad kabelima i cjevovodima koji su položeni ili se koriste u vezi s istraživanjem njezina EP-a ili iskorištavanjem njegovih prirodnih bogatstava ili u vezi s uporabom umjetnih otoka, uređaja i naprava pod njezinom jurisdikcijom (članak 79. stavak 4.). Naposljetku, i druge države pri polaganju podmorskih kabela i cjevovoda imaju obvezu voditi računa (»dolično paziti«) o već položenim kabelima i cjevovodima (članak 79. stavak 5. UNCLOS-a).

Budući da je RH proglasila svoj IGP, taj se morski pojas mora promatrati kao neodvojivo fizičko i funkcionalno, a zatim i normativno zajedništvo s EP-om. U vezi s odnosom IGP-a i EP-a, prava koja se odnose na morsko dno i podzemlje IGP-a ostvaruju se u skladu s odredbama UNCLOS-a o EP-u (članak 56. stavak

[103] International Law Association, Submarine Cables and Pipelines under International Law, Interim Report 2020, *op. cit.*, str. 7.

3.), dok se odredbe UNCLOS-a o umjetnim otocima, uređajima i napravama u IGP-u primjenjuju *mutatis mutandis* i na umjetne otoke, uređaje i naprave na EP-u (članak 80.). U vezi s tim, iznova podsjećamo na vizije iskorištavanja obnovljivih izvora energije u IGP-u RH te planove za polaganje prekograničnih telekomunikacijskih i energetskih kabela u Jadranskom moru. Vizije vezane uz obnovljive izvore energije uključuju ne samo podmorske energetske kabele i podmorske cjevovode, nego i podizanje i uporabu umjetnih otoka, uređaja i naprava. Dio potrebne infrastrukture trebao bi se nalaziti na površini mora, a dio ispod površine, odnosno na morskom dnu. Naposljetku, polaganje i održavanje podmorskih kabela i cjevovoda, kao i njihovo eventualno uklanjanje nisu izvedivi bez korištenja plovnih objekata i stupa mora između morske površine i morskog dna, odnosno same površine. Sve navedeno implicira razne normativne izazove koje je potrebno što prije započeti rješavati u skladu s nacionalnim interesima RH.[104]

5. ZAKLJUČAK

Važnost podmorskih kabela i cjevovoda za gospodarstvo mnogih država te potreba za očuvanjem morskog okoliša obalnih država u objektivno postavljenim okvirima, kao i sve aktualnija pitanja fizičke i kibernetičke sigurnosti prekogranične podmorske infrastrukture sve više upućuju države na međusobnu suradnju te suradnju s poslovnim i drugim uključenim subjektima. U takvom je kontekstu svakoj državi, napose obalnoj, važno zaštititi svoje nacionalne interese, među ostalim, kroz odgovarajući pravni okvir. Premda je kontinuirani progresivni razvoj međunarodnog prava uvijek poželjan, osobito za obalne države, one bi radi zaštite svojih interesa na moru trebale uspostaviti produktivan unutarnji pravni okvir u skladu s postojećim međunarodnim pravom kao sustavom pravnih pravila u kojemu UNCLOS zauzima središnje mjesto.

Ovo je istraživanje upravo i pokazalo kako bi RH trebala poboljšati vlastiti unutarnji pravni okvir u vezi s podmorskim kabelima i cjevovodima na EP-u i u IGP-u. U bitnome, kroz dodatna pravna pravila, osobito u PZ-u, potrebno je ostvariti normativni maksimum u odnosu na odredbe UNCLOS-a koje izravno uređuju ili se posredno tiču pravnog režima polaganja podmorskih kabela i cjevovoda. Zatim je potrebno otkloniti sadržajne nelogičnosti i određene proturječnosti u odredbama samog PZ-a i podzakonskim propisima te ih sve zajedno uskladiti s činjenicom proglašenja IGP-a i s time povezanim asimiliranjem EP-a.

[104] Vidi Zakon o Obalnoj straži Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 125/2019.

Ujedno, treba razmotriti mogućnost donošenja jednog jedinstvenog i sveobuhvatnog podzakonskog propisa o predmetnoj materiji. Za takav normativni napor već postoje čvrste podloge u znanstvenim i stručnim radovima hrvatskih pravnih pisaca koji mogu biti od velike pomoći nadležnim državnim tijelima RH.

Konkretnije rečeno, ovo je istraživanje pokazalo kako RH ima i potrebe i razloge, ali i međunarodnopravno utemeljenje za dodatno pravno uređenje primjene koncepta »razumnih mjera« iz članka 79. stavka 2. UNCLOS-a. Također, bilo bi korisno potpunije implementirati opći pravni okvir iz UNCLOS-a koji se tiče zaštite morskog okoliša, u odnosu na pojedine važne praktične aspekte polaganja i održavanja podmorskih kabela i cjevovoda na EP-u, odnosno u IGP-u. Naposljetku, neophodno je ozakoniti, a potom podzakonski razraditi obvezno odobravanje bušenja u EP-u »u bilo koju svrhu«. Tu je svakako i dosljedna provedba važnog recentnog procesa prostornog planiranja IGP-a RH, među ostalim, motiviranog grupiranjem podmorske infrastrukture u koridore, što će, *de facto*, posredno utjecati na određivanje pravaca polaganja prekograničnih podmorskih kabela i cjevovoda.

Slijedom navedenog, primarni motiv u RH nipošto ne treba biti relativiziranje pojedinih odredaba UNCLOS-a, kao i nastojanje za zaobilaznim izjednačavanjem međunarodnopravnog režima podmorskih kabela i cjevovoda, nego pronalaženje sustavnosti i sklada u poimanju i primjeni raznih odredaba UNCLOS-a koje u osnovi štite ravnopravne vrijednosti na moru, odnosno postizanje stabilne ravnoteže između sloboda mora, prava i obveza obalnih te svih drugih država. Drugim riječima, iz perspektive RH kao obalne države i nositelja suverenih prava u svojem EP-u, odnosno IGP-u, poželjno je uspostaviti takav vlastiti unutarnji pravni poredak koji će, u skladu s UNCLOS-om, učinkovito podupirati suvremene društvene i gospodarske potrebe, materijalne dobitke, zaštitu morskog okoliša te sigurnost predmetne infrastrukture.

Važna pretpostavka za temeljito sagledavanje i argumentiranje potrebe za opisanim normativnim okvirom, a nakon njegova usvajanja i za njegovu primjenu jest multidisciplinarno praćenje i poznavanje stanja prirodnih i gospodarskih resursa te prirodnih, društvenih i gospodarskih procesa i aktivnosti na morskom dnu i podzemlju, stupu mora iznad njih te na morskoj površini. Budući da razna nadležna državna tijela, specijalizirane domaće i strane znanstveno-istraživačke institucije, javna i privatna poduzeća i dr. već raspolažu nizom potrebnih i korisnih podataka, poželjno je jasno propisati mehanizme njihove međusobne suradnje i razmjene podataka, a u međunarodnim okvirima i razvoj »dobre prakse« suradnje kao nadopune pri ispunjavanju nominalnih pravnih obveza. U ostvarivanju takve

paradigme osobito je važna prekogranična suradnja obalnih država na Jadranskom moru, a posebno između RH i Talijanske Republike.

Tako primjena normativnog okvira uvijek implicira postojanje jasnih mjerodavnosti za kontinuirani i usklađeni nadzor nad ljudskim aktivnostima u morskim pojasevima od interesa te sposobnosti promptnog i učinkovitog reagiranja državnih tijela i službi, prije svega obalne straže, u okvirima dodijeljenih ovlasti. Pritom valja imati na umu kako će se dio pravnih pravila trebati stvarati i u sklopu ugovaranja polaganja prekograničnih podmorskih kabela i cjevovoda između obalnih i neobalnih država kao nositelja prava i obveza iz UNCLOS-a te uključenih poslovnih subjekata u privatnom vlasništvu (na primjer, pitanja odgovornosti za štetu, zaštite podmorske infrastrukture i dr.). Naposljetku, ključ je normativno raspodijeliti prava i obveze u sklopu »razumnih mjera« obalne države i njezina izbjegavanja »neopravdanog ometanja« predmetnih djelatnosti koje u današnjem svijetu već duže vrijeme predstavljaju praktičnu stvarnost bez kojih je funkcioniranje društva i gospodarstva postalo gotovo nezamislivo.

BIBLIOGRAFIJA

Knjige i poglavlja u knjigama/monografijama i enciklopedijama:

1. Andrassy, J.; Bakotić, B.; Seršić, M.; Vukas, B., *Međunarodno pravo 1*, 2. izmijenjeno izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 2010.
2. Burnett, D. R.; Carter, L., *International Submarine Cables and Biodiversity of Areas Beyond National Jurisdiction: The Cloud Beneath the Sea*, Brill Publishers, Leiden, 2017.
3. Degan, V.-Đ., *Međunarodno pravo mora i izvori međunarodnog prava*, Informator, Zagreb, 1989.
4. Degan, V.-Đ., *Međunarodno pravo mora u miru i u oružanim sukobima*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2002.
5. Ibler, V., *Međunarodno pravo mora i Hrvatska*, Barbat, Zagreb, 2001.
6. Ibler, V., Pravo Republike Hrvatske da proglasi svoj isključivi gospodarski pojas, Ibler, V. (ur.), *Koliko vrijedi međunarodno pravo*, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija RH, Zagreb, 2006., str. 433-461.
7. Ibler, V., Što dokazuju nacionalna zakonodavstva o međunarodnopravnom institutu isključiva gospodarska zona?, Ibler, V. (ur.), *Koliko vrijedi međunarodno pravo*, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija RH, Zagreb, 2006., str. 399-409.

8. Nandan, S. N.; Rosenne, S., *United Nations Convention on the Law of the Sea: A Commentary*, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague/London/Boston, 1995.
9. Proelss, A. (ur.), *United Nations Convention on the Law of the Sea: A Commentary*, Nomos Verlagsgesellschaft, München, 2017.
10. Roach, J. A.; Smith, R. W., *United States Responses to Excessive Maritime Claims*, Martinus Nijhoff Publishers, The Hague, 1996.
11. Rudolf, D., *Enciklopedijski rječnik međunarodnog prava mora*, Književni krug, Split, 1989.
12. Rudolf, D., *Međunarodno pravo mora*, Znanstveni savjet za pomorstvo JAZU, Zagreb, 1985.
13. Rudolf, D., *Morski gospodarski pojas u međunarodnom pravu*, Književni krug, Split, 1988.
14. Seršić, M., *Međunarodnopravna zaštita morskog okoliša*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2003.
15. Soons, A. H. A., *Marine Scientific Research and the Law of the Sea*, Kluwer, Deventer, 1982.
16. Sugadev, A.; Beckman, R., Global Regulation of Submarine Cables and Pipelines: Similarities, Differences and Gaps, Karan, H.; Aksoy, S.; Var Turk, K. (ur.), *Legal Status of Submarine Cables, Pipelines and ABNJ*, Turhan Kitabevi Yayinlari, Ankara, 2017., str. 2-25.
17. Vukas, B. (ur.), The 1982 United Nations Convention on the Law of Sea and the Protection of the Living Resources of the Sea, *The Law of the Sea: Selected Writings*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2004., str. 113-124.

Članci i završni radovi:

1. Barić-Punda, V.; Juras, D.; Kardum, I., Obalna straža Republike Hrvatske – pravni okvir, mišljenja znanstvenika, praksa, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 56 (2017.), br. 171, str. 35-60.
2. Bateman, S., Hydrographic Surveying in the EEZ: Differences and Overlaps with Marine Scientific Research, *Marine Policy*, god. 29 (2005.), br. 2, str. 163-174.
3. Beckman, R., Submarine Cables – A Critically Important but Neglected Area of the Law of the Sea, *7th International Conference on Legal Regimes of Sea, Air, Space and Antarctica (ISIL Conference, Jan 2010)*, New Delhi, 2010., str. 1-17.
4. Ćorić, D.; Debeljak-Rukavina, S., Zaštita morskog okoliša u zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu Republike Hrvatske, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 29 (2008.), br. 2, str. 959-974.

5. Jurdana, I.; Rukavina, B.; Tominac Coslovich, S., Legal Regime Regulating the Laying and Protection of Submarine Cables in the Republic of Croatia, *Scientific Journal of Maritime Research*, god. 35 (2021.), br. 1, str. 118-127.
6. Kaminski, T.; Szewczyk, R., The Coastal State Obligation Not to Impede the Laying or Maintenance of Submarine Pipelines on the Continental Shelf According to the United Nations Convention on the Law of the Sea, *Marine Policy*, god. 143 (2022.), br. 105086, str. 1-6.
7. Kinder, I., Normativni izazovi proizvodnje energije korištenjem vjetra u isključivom gospodarskom pojasu Republike Hrvatske, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 63 (2024.), br. 178, str. 163-206.
8. Mudrić, M., Rights of States Regarding Underwater Cables and Pipelines, *Australian Resources and Energy Law Journal*, god. 29 (2010.), br. 2, str. 235-256.
9. Müller, C.; Usbeck, R.; Miesner, F., Temperatures in Shallow Marine Sediments: Influence of Thermal Properties, Seasonal Forcing, and Man-Made Heat Sources, *Applied Thermal Engineering*, god. 108 (2016.), str. 20-29.
10. Roeben, V., Governing Shared Offshore Electricity Infrastructure in the Northern Seas, *International and Comparative Law Quarterly*, god. 62 (2013.), br. 4, str. 839-864.
11. Rukavina, B., Kaznenopravna zaštita podmorskih kabela i cjevovoda u međunarodnim konvencijama i nacionalnom zakonodavstvu, *Pomorski zbornik*, god. 38 (2000.), br. 1, str. 191-199.
12. Rukavina, B., Prilog raspravi o pravnom uređenju polaganja podmorskih kabela i cjevovoda u Republici Hrvatskoj, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, god. 44 (2023.), br. 2, str. 455-477.
13. Santica, I., Podmorske energetske kabelske trase, dugoročna vizija gospodarenja podmorjem i zaštita podmorskog okoliša, *Energija*, god. 54 (2005.), br. 5, str. 351-357.
14. Scovazzi, T., The Italian Exclusive Economic Zone, *Questions of International Law*, Zoom-out 88, 2022., str. 39-56.
15. Shvets, D., Submarine Cables as an Object of Legal Regulation under International Law, *Spanish Yearbook of International Law*, god. 25 (2021.), str. 119-127.
16. Štroliga, J., *Projektiranje VN podmorskih kabelskih veza kako bi se pospješila zelena tranzicija otoka*, završni rad, Sveučilišni odjel za stručne studije Sveučilišta u Splitu, Split, 2023.
17. Vasilescu, V.-F.; Dinu, D., Installation of Submarine Cables and Pipes in Shallow Waters and Connecting Them to the Shore By the Method of Horizontal Directional Drilling, *E3S Web of Conferences*, god. 286 (2021.), br. 04007, str. 1-11.

18. Vinogradov, S.; Mete, G., Cross-Border Oil and Gas Pipelines in International Law, *German Yearbook of International Law*, god. 56 (2013.), br. 213, str. 2-42.

Propisi i dokumenti:

1. Direktiva 2014/89/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o uspostavi okvira za prostorno planiranje morskog područja, SL L 257/135, 28. kolovoza 2014.
2. Estratti, sunti e comunicati – Entrata in vigore dell'accordo tra la Repubblica italiana e la Repubblica di Croazia sulla delimitazione delle zone economiche esclusive, *Gazzetta Ufficiale*, n. 205 del 2 settembre 2024.
3. Konvencija o epikontinentskom pojasu iz 1958., *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 12/1994.
4. Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982., *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 9/2000.
5. Legge 14 giugno 2021, n. 91, Istituzione di una zona economica esclusiva oltre il limite esterno del mare territoriale, *Gazzetta Ufficiale*, n. 148 del 23 giugno 2021.
6. Legge 15 maggio 2023, n. 62, Ratifica ed esecuzione dell'Accordo tra la Repubblica italiana e la Repubblica di Croazia sulla delimitazione delle zone economiche esclusive, *Gazzetta Ufficiale*, n. 129 del 5 giugno 2023.
7. Objava podatka o stupanju na snagu Ugovora između Republike Hrvatske i Talijanske Republike o razgraničenju isključivih gospodarskih pojaseva, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 4/2024.
8. Odluka o izradi Prostornog plana isključivoga gospodarskog pojasa Republike Hrvatske u Jadranskom moru, *Narodne novine*, br. 2/2024.
9. Odluka o proglašenju isključivog gospodarskog pojasa Republike Hrvatske u Jadranskom moru, *Narodne novine*, br. 10/2021.
10. Odluka o proširenju jurisdikcije Republike Hrvatske na Jadranskom moru, *Narodne novine*, br. 157/2003.
11. Pomorski zakonik, *Narodne novine*, br. 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015, 17/2019.
12. Pravilnik o Registru koncesija, *Narodne novine*, br. 1/2018.
13. Pravilnik o Upisniku koncesija na pomorskom dobru, *Narodne novine*, br. 176/2004.

14. Pravilnik o ustroju i vođenju Registra koncesija, *Narodne novine*, br. 9/2009.
15. Pravilnik o uvjetima za izdavanje odobrenja za polaganje cjevovoda i održavanje podmorskih kabela i cjevovoda u epikontinentalnom pojasu Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 126/2007.
16. Pravilnik o zaštiti morskog okoliša u zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 47/2008.
17. Zakon o Hrvatskom registru brodova, *Narodne novine*, br. 81/1996, 76/2013, 62/2020.
18. Zakon o Obalnoj straži Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 125/2019.
19. Zakon o potvrđivanju Ugovora između Republike Hrvatske i Talijanske Republike o razgraničenju isključivih gospodarskih pojaseva, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 3/2024.
20. Zakon o prostornom uređenju, *Narodne novine*, br. 114/2018, 39/2019, 98/2019, 67/2023.
21. Zakon o zaštiti okoliša, *Narodne novine*, br. 80/2013, 153/2013, 78/2015, 12/2018, 118/2018.

Mrežni izvori:

1. Duić, N. *et al*., Akcijski plan za obnovljive izvore energije na moru u Republici Hrvatskoj, Fakultet strojarstva i brodogradnje (FSB) Sveučilišta u Zagrebu, OIKON d.o.o. – Institut za primijenjenu ekologiju, Udruga »Pokret otoka«, Gospodarsko-interesno udruženje OIE Hrvatska, Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD), svibanj 2023., https://oie.hr/wp-content/uploads/2023/05/Akcijski-plan-za-obnovljive-izvore-web71.pdf (pristup 14. rujna 2024.).
2. Entsoe, TYNDP 2024 Projects Sheets, https://tyndp2024.entsoe.eu/projects-map (pristup 18. siječnja 2025.).
3. European Commission, Maritime Spatial Planning, https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/ocean/blue-economy/maritime-spatial-planning_en (pristup 12. rujna 2024.).
4. GeoAcoustics, GeoPulse 2, https://www.geoacoustics.com/_files/ugd/7b395b_e621ef0704f94edc9e71cda5cc87d89f.pdf (pristup 10. rujna 2024.).
5. International Law Association, Submarine Cables and Pipelines under International Law, Interim Report 2020, https://www.ila-hq.org/en_GB/committees/submarine-cables-and-pipelines-under-international-law (pristup 21. rujna 2024.).

6. International Law Association, Submarine Cables and Pipelines under International Law, [Second] Interim Report 2022, https://www.ila-hq.org/en/documents/submarine-cables-and-pipelines-second-interim-report-ila-committee-final-may-2022-10 (pristup 21. rujna 2024.).
7. International Law Association, Submarine Cables and Pipelines under International Law, [Third] Interim Report 2024, https://www.ila-hq.org/en_GB/documents/ilathi-1-1 (pristup 7. siječnja 2025.).
8. Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation, Sparkle Launches GreenMed, the Submarine Cable in the Adriatic Sea That Will Connect Italy With the Balkans and Central and Eastern Mediterranean Countries, 27. prosinca 2023., https://www.esteri.it/en/sala_stampa/archivionotizie/approfondimenti/2023/12/sparkle-al-via-greenmed-il-cavo-sottomarino-nelladriatico-che-collegherà-litalia-con-i-balcani-e-i-paesi-del-mediterraneo-centro-orientale/ (pristup 12. rujna 2024.).
9. Ocean Engineering Corporation, Sub-Bottom Profiler, https://oceanexplorer.noaa.gov/technology/sub-bottom-profiler/sub-bottom-profiler.html (pristup 12. rujna 2024.).
10. Ocean Engineering Corporation, Submarine Cable Route Surveys, https://ocean-eng.com/en/cable-route-survey-en/ (pristup 26. kolovoza 2024.).
11. Telecom Italia Sparkle S.p.A, Sparkle Launches GreenMed Submarine Cable in the Adriatic to Connect Italy with the Balkans and the Central-Eastern Mediterranean Countries, 22. prosinca 2023., https://www.tisparkle.com/media/press-release/sparkle-launches-greenmed-submarine-cable-adriatic-connect-italy-balkans-and (pristup 28. kolovoza 2024.).
12. The International Cable Protection Committee, Submarine Cables and BBNJ, London, 1. kolovoza 2016., https://www.un.org/depts/los/biodiversity/prepcom_files/ICC_Submarine_Cables_&_BBNJ_August_2016.pdf (pristup 5. listopada 2024.).

Summary:

THE LEGAL REGULATION OF THE LAYING OF CROSS-BORDER SUBMARINE CABLES AND PIPELINES IN THE REPUBLIC OF CROATIA IN RELATION TO THE 1982 UNITED NATIONS CONVENTION ON THE LAW OF THE SEA

In the context of laying cross-border communications and energy cables, as well as visions for the exploitation of renewable energy sources which include the use of submarine infrastructure in parts of the Adriatic Sea beyond the sovereignty of coastal states, this research examines the compliance of the legislation of the Republic of Croatia concerning submarine cables and pipelines with the provisions of the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS). The objective is to identify possible legal gaps and inconsistencies in the Croatian regulations, to analyse them, and present the author's own considerations on how to achieve an optimal normative framework consistent with international law applicable in parts of the sea where the Republic of Croatia has sovereign rights. The analysis begins with the respective provisions of the UNCLOS and the opinions of legal writers, while a comparison between the legal regimes applicable to pipelines and cables is also made. Special attention is also given to the legal regime of the epicontinental shelf (ES) in correlation with the exclusive economic zone (EEZ) of the Republic of Croatia declared in 2021. When analysing the provisions of the Croatian Maritime Code and bylaws on submarine cables and pipelines, along with his own reflections, the author considers the previous research of Croatian legal writers and complements their recommendations for the improvement of Croatian regulations. Based on his own analysis of activities prior to the laying of submarine cables and pipelines, particularly surveys to determine the route for laying the cables and pipelines, the author finds that the Republic of Croatia has not yet prescribed the obligation of seeking State approval for drilling in Croatia's ES. Hence, the author proposes appropriate amendments to the Croatian Maritime Code and bylaws. In conclusion, the paper emphasises that cooperation with other States as holders of rights and obligations established by the UNCLOS would be more productive if supplemented with partnerships with investors, owners and operators of the submarine cables and pipelines in their mutual interest.

Keywords: *submarine cables; submarine pipelines; epicontinental shelf; exclusive economic zone; drilling; marine environment.*